

Ansiotyössä käynti 63–74-vuotiailla palkansaajaeläkeläisillä vuonna 2010

PIIRONEN, KATRIINA
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiaalipolitiikan pro gradu -tutkielma
Kesäkuu 2013

PIIRONEN, KATRIINA: Ansiotyössä käynti 63–74-vuotiailla palkansaaajaeläkeläisillä vuonna 2010.

Pro gradu -tutkielma, s. 60
Sosiaalipolitiikka
Ohjaaja: Jouko Nätti
Kesäkuu 2013

TIIVISTELMÄ

Eliniän odotteen noustessa huoltosuhde alkaa laskea. Siksi työuria täytyy pidentää. Työurien pidentäminen tarkoittaa varhempaa koulutuksesta työelämään siirtymistä tai myöhennettyä eläkkeelle siirtymistä tai molempia. Myöhemmän eläkkeelle siirtymisen lisäksi huoltosuhteeseen voisi vaikuttaa eläkkeellä työssä käynti. Se on mahdollista, koska eläkeikäiset ovat nykyään usein aktiivisia, osallistuvia ja hyväkuntoisia.

Tämä tutkimus käsittelee vanhuuseläkeläisten työssäkäyntiä ja sitä, kuinka eläkkeellä työssä käyvät eroavat työssä käymättömistä eläkeläisistä. 2010-luvun aineistoista vastaavia tutkimuksia ei ole tehty.

Aineistoksi valittiin otos vuoden 2010 Työvoimatutkimuksesta (n=112 195), josta voitiin selvittää myös työssä käyvien ja käymättömien eläkeläisten eroja. Otokseen tulivat mukaan aineiston 63–74-vuotiaat (aineiston yläikäraja 74-vuotta) palkansaaajaeläkeläiset (n=7030), jotka erotettiin kahdeksi ryhmäksi, palkansaaajaeläkeläisiin (n=6758) ja eläkkeellä työskenteleviin palkansajiin (n=272). Mukaan analyysiin otettiin vain palkansaaajat, eikä yrittäjiä, koska viimeaikaiset työuran pidentämiskeskustelut ovat koskeneet nimenomaan heitä.

Työssäkäynnin yleisyyden ja tutkimusryhmien erojen selvittämiseksi tehtiin frekvenssianalyyskejä ja ristiintaulukointeja. Palkansaaajaeläkeläisten ansiotyön vetotekijöiden selvittämiseksi tehtiin logistiset regressioanalyysit niistä tekijöistä, jotka erosivat ristiintaulukoinneissa merkitsevästi ryhmien välillä.

Tässä aineistossa palkansaaajaeläkeläisistä tekee ansiotyötä noin neljä prosenttia. Eläkkeellä työssä käyvät ovat suhteellisesti ottaen vanhempia kuin eläkkeellä työssä käymättömät. Useimmiten he ovat parisuhteessa eläviä, kaupungeissa asuvia miehiä, jotka työskentelevät yksityisellä sektorilla asiantuntija-tehtävissä, ja joiden eläkkeellä oloaikaisen työn työsuhte on osa-aikainen, jatkuva, mutta kestänyt korkeintaan kymmenen vuotta. He eivät eroa kokonaan eläkkeellä olevista pohja – tai ammatillisen koulutuksen tai perheen työllisten lukumäärän suhteen. Logistisen regressioanalyysin mukaan ikä, työnantaja-tyyppi ja asuinalue selittävät työssäkäyntiä. Vanhemmat näyttävät työskentelevän suhteellisesti ottaen nuorempia eläkeläisiä enemmän. Eläkkeellä työskennellään mieluummin yksityisellä sektorilla. Vaikka kaupunkilaisuus luonnehtii absoluuttisesti ottaen eläkkeellä työssäkäyntiä, suhteellisesti ottaen maaseutumaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa työskennellään kaupunkia enemmän.

Tässä tutkimuksessa tehdyt havainnot tukevat osittain aiempia tutkimustuloksia eläkeläisten työssäkäynnistä. Uusi havainto on se, että tässä tutkimuksessa eläkkeellä työskenteelijät ovat keskimäärin vanhempia ja heitä työskentelee yksityisellä sektorilla aikaisemmista tutkimuksista saatuja tuloksia huomattavasti enemmän.

Avainsanat: vanhuuseläke, ansiotyö, palkansaaaja.

University of Tampere
School of Social Sciences and Humanities

PIIRONEN, KATRIINA: Working after retirement in 2010 among 63–74-year-old wage earners

Master's Thesis, 60 pages
Social Policy
Supervisor: Jouko Nätti
June 2013

The rationale for the demand of extending the working life is based on the demographic change following the increasing life expectancy. The extended working life means either earlier move from the educational period to the working period or later move from the working period to the retirement period or both. In addition to the later retirement, the negative impact of the demographic change could be better tolerated in the society, if people continue working even after retirement, when they already benefit from old age pension. People may act so since they are active, part-taking and often still in good physical and mental condition.

This study aimed to examine the frequency of working after retirement and how do such people differ from those not working after retirement. Such has not been studied from databases collected during the ongoing decade.

The database utilized was Labour Force Survey collected in Finland during 2010 (n=112 195). This database enabled the comparison of the two study groups. From the database I selected to the study all the 63–74 years old (database oldest participants are 74-years old) individuals (n=7030), of whom 272 did work after retirement and 6758 did not. For analysis I included only the wage earners and not the entrepreneurs, because the public discussion about the extension of work life has concentrated on the wage earners.

The methods included frequency analysis and cross tabulations. Logistic regression analysis was made of those variables that were statistically significant in cross tabulations.

In this material about four per cent of the retired wage earners are working. They are significantly older than those, who do not work. They are characterized by living in urban areas and in relationship. They work in private sector in part-time on-going expert task, which has been lasted less than ten years. They do not differ from the retired people, who do not work anymore in professional education or in the member of family members still working.

The logistic regression analysis demonstrates that the age, the employer and the living area independently effect on the working after retirement. People work after retirement mostly in private sector. Even though urban living is the most common for the workers after retirement in absolute figures, living on countryside, villages or small towns favors working after retirement when taking into account the population living in such areas.

The findings of this study support the earlier results on the working after retirement. The new findings are that the workers after retirement now are older and they work more on private sector than what has been previously observed.

Keywords: old age pension, wage earner, employee

Sisälllys

1 Johdanto	1
2 Vanhuuseläkeikäisen ansiotyön yhteiskunnalliset kontekstit	4
2.1 Suomen eläkejärjestelmä.....	4
2.2 Huoltosuhde	6
2.3 Työurat pidemmiksi	7
2.4 Eläkkeellä työssä.....	9
3 Vanhuuseläkeläisen ansiotyöhön vaikuttavat tekijät	11
3.1 Demografiset tekijät	11
3.2 Terveystila ja työn fyysinen rasittavuus	13
3.3 Taloudelliset seikat	14
3.4 Asenteet ikääntymiseen ja eläkkeellä oloon	15
3.5 Keskeiset ennustajat vanhuuseläkeikäiseen työntekoon	20
4 Tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät	22
4.1 Tutkimuskysymykset ja -asetelma	22
4.2 Aineisto ja menetelmät.....	23
4.3 Tutkimuksen eettisyys	26
5 Tutkimustulokset.....	28
5.1 Aineiston muokkaaminen	28
5.2 Kuvailevat tulokset	29
5.3 Logistinen regressioanalyysi.....	41
6 Yhteenveto ja pohdinta	45
6.1 Keskeiset tulokset	45
6.2 Pohdinta	53
Lähteet.....	55

Taulukot

Taulukko 1 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien ja yrittäjien, 63-vuotta täyttäneiden, ammattiasema (%).....	23
Taulukko 2 Palkansaajaeläkeläisten ja ansiotyötä eläkkeellä tekevät 63-vuotta täyttäneet palkansaajat.....	28
Taulukko 3 Palkansaajaeläkeläiset ja ansiotyötä eläkkeellä tekevät 63-vuotta täyttäneet palkansaajat ikäryhmittäin (%)..	29
Taulukko 4 Palkansaajaeläkeläiset ja ansiotyötä eläkkeellä tekevät 63-vuotta täyttäneet palkansaajat sukupuolittain (%)..	30
Taulukko 5 Ikäryhmät jaoteltuna sukupuolittain palkansaajaeläkeläisten ja ansiotyötä eläkkeellä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien mukaan (%).....	31
Taulukko 6 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien siviilisääty (%)	32
Taulukko 7 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien siviilisääty sukupuolittain (%).....	33
Taulukko 8 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien asuinalue (%)	34
Taulukko 9 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien asuinalue sukupuolittain (%).....	35
Taulukko 10 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien asuinalue suuralueittain (%).....	36
Taulukko 11 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien ammattiluokitus (%).....	37
Taulukko 12 Eläkkeellä työskentelevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien tehdyt työtunnit ja toivetyöaika (%).....	38
Taulukko 13 Eläkkeellä työskentelevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien työsuhteen kesto (%).....	39
Taulukko 14 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä työskentelevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien työnantajatyypin (%).....	40
Taulukko 15 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä työskentelevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien työnantajatyypin sukupuolittain (%).....	41
Taulukko 16 Palkansaajaeläkeläisten ansiotyössä käyntiä ennustavat tekijät (logistinen regressioanalyysi).....	42
Taulukko 17 Palkansaajaeläkeläisten ansiotyössä käyntiä ennustavat tekijät sukupuolittain (logistinen regressioanalyysi)	43

1 Johdanto

Hiljattain vanhuuseläkkeelle jääneet eivät enää ole vanhuksia sanan perinteisessä merkityksessä, vaan he ovat aktiivisia, omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan huolehtivia keski-ikäisiä, joiden ajankäyttö on vain muuttunut. Usein puhutaan ns. kolmannesta iästä, joka käsittää työvuosien jälkeisen ajan ennen varsinaista vanhuutta (Haarni 2010, 8-9). Yhä useamman eläkeikäisen niin sanottu vanhuus on aktiivista, osallistuvaa aikaa. Monet suuntaavat energiansa ja lisääntyneen mahdollisuutensa vaikuttaa omaan elämäänsä esimerkiksi vapaaehtoistyöhön ja yhä enenevässä määrin myös ansiotyön tekoon. Eläkeikäiset voivat hakea kodin ulkopuolisista virikkeistä muun muassa sosiaalisia suhteita, itsensä tarpeelliseksi tuntemista tai ansiotyön tekemisestä lisää taloudellista turvaa.

Eläkeikäisten ansio työssäkäyntiä on tutkittu vielä suhteellisen vähän. Oma mielenkiintoni kohdistuu siihen, kuinka paljon eläkeikäiset käyvät ansiotyössä, ja onko havaittavissa eroja kokonaan eläkkeellä olevien ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien välillä esimerkiksi sukupuolen, asuinpaikan, perhetilanteen tai koulutuksen mukaan. Kiinnostavaa on myös, mitkä tekijät motivoivat eläkeläisiä käymään ansiotyössä. Mielenkiintoni kohdistuu etenkin palkansaajaeläkeläisten työntekoon, sillä heidän työuriensa pidentämiskeskustelu on käynyt kiivaana viime vuosina. Tämän vuoksi eläkeläisten työssäkäynnin tarkasteleminen tutkimuskohteena on ajankohtaista. Vanhuuseläkeikäisten ansiotyössä käynti onkin viime vuosina lisääntynyt koko ajan ja sen oletetaan lisääntyvän entisestään työurien pidentämispaineiden ja ikärakenteen muutoksen takia. (Karisalmi & Tuominen & Kaliva 2008; Palomäki & Tuominen 2010.)

Tutkimalla niitä, jotka jatkavat työskentelyä vielä eläkeiän saavuttamisen jälkeen, voitaisiin ehkä löytää niitä tekijöitä, jotka voisivat auttaa löytämään keinoja työurien pidentämiseksi. Poliittinen mielipide on yhä vahvemmin kääntymässä sille kannalle, että nykyistä eläkejärjestelmäämme ei voida tässä muodossa ylläpitää. Ammattiyhdistykset ovat puolestaan eläkeiän nostoa vastaan, eivätkä näe eläkkeiden riittävyyttä ongelmaksi. Voisivatko ne syyt ja ominaisuudet, jotka tukevat työurien vapaaehtoista jatkamista, tuoda uutta näkökulmaa siihen, miksi voi olla mielekästä tehdä työtä vielä sen jälkeen, kun olisi oikeutettu vanhuuseläkkeeseen.

Keskityn työssäni suomalaisiin eläkeläisiin, sillä vertailu muihin maihin on hankalaa erilaisten eläkejärjestelmien vuoksi. Esimerkiksi Iso-Britanniassa eläkejärjestelmässä valtiollisen eläkkeen ikä-

rajat ovat eri miehille ja naisille. Eläkkeeseen vaikuttaa muun muassa syntymävuosi. Valtioneläkkeen lisäksi työntekijät saavat eläkettä työpaikan perusteella. Tämän eläkeosuuden rahoittamiseen osallistuvat sekä työntekijä että -antaja. Eläkeiän nostosuunnitelmat ovat Iso-Britanniassa huomattavasti pitemmällä kuin Suomessa, sillä siellä eläkeiän nostot 2030- ja 2040-luvulla on jo listattu hallitusohjelmaan. (GOV.UK 2012.)

Eläkeikäisten työssäkäynnin tutkimuksen vähäisyydestä kertoo se, että vasta 1990-luvulla on laajemmin ruvettu tutkimaan ihmisten eläkkeellesiirtymistä koskevia ajatuksia. Vuoden 2005 eläkeuudistuksen jälkeen siirryttiin enemmän työssä jatkamisen tutkimiseen (Karisalmi ym. 2008, 12). Tuolloin tutkittiin niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat eläkkeellesiirtymisaikaisiin eli toteutuiko eläkkeelle siirtyminen aiottuna ajankohtana, ennustiko ajateltu eläkeikä eläkkeelle jäämistä ja mikä selittää työssä jatkamista tai eläkkeellesiirtymistä. (em. 25–33.) Vielä vuonna 2010 todettiin se, ettei eläkkeellä työskentelyn laajuudesta ja merkityksestä ole kovin paljon tutkimustietoa. Tuolloin tehdyssä tutkimuksessa selvitettiin sitä, eroavatko eläkkeellä työskentelevät työssä jatkajista. Tutkimuksessa selvitettiin muun muassa sitä, eroavatko terveydentilan ja työhön liittyvien tekijöiden suhteen. Lisäksi selvitettiin sitä, onko näiden kahden ryhmän välillä eroja eläkkeelle siirtymissuunnitelmissa. (Palomäki & Tuominen 2010, 7-8.)

Eläkeaikaisen työssäkäynnin imu- ja työntötekijöitä ovat tutkineet kaikista eläkeläisryhmistä koottuissa aineistoissa mm. Eläketurvakeskus ja työeläkeyhtiö Ilmarinen sekä hoitotyöntekijöistä koottu aineistosta Krista Kopola, Eija Kattainen ja Tarja Suominen (Palomäki & Tuominen 2010, Kiander & Norilo & Vatanen 2012, Kopola & Kattainen & Suominen 2011). Eläkeikäisten työssäkäynnin tutkimuksen vähäisyydestä kertoo se, että vasta 1990-luvulla on laajemmin ruvettu tutkimaan ihmisten eläkkeellesiirtymistä koskevia ajatuksia. Vuoden 2005 eläkeuudistuksen jälkeen siirryttiin enemmän työssä jatkamisen tutkimiseen (Karisalmi ym. 2008, 12). Tuolloin tutkittiin niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat eläkkeellesiirtymisaikaisiin eli toteutuiko eläkkeelle siirtyminen aiottuna ajankohtana, ennustiko ajateltu eläkeikä eläkkeelle jäämistä ja mikä selittää työssä jatkamista tai eläkkeellesiirtymistä. (em. 25–33.) Vielä vuonna 2010 todettiin se, ettei eläkkeellä työskentelyn laajuudesta ja merkityksestä ole kovin paljon tutkimustietoa. Tuolloin tehdyssä tutkimuksessa selvitettiin sitä, eroavatko eläkkeellä työskentelevät työssä jatkajista henkilöön itseensä, mukaan lukien terveydentila ja työhön liittyvien, tekijöiden suhteen. Lisäksi selvitettiin sitä, onko näiden kahden ryhmän välillä eroja eläkkeelle siirtymissuunnitelmissa. (Palomäki & Tuominen 2010, 7-8.)

Kaikissa tutkimuksissa asiaa on käsitelty hieman eri kannalta ja tutkimuskohteet on jaoteltu eri tavalla. Ikäryhmien ja työntekomuotojen jaottelu poikkeaa toisistaan. Osassa asiaa on käsitelty laajemmin, kun taas osassa on keskitytty esimerkiksi vain tilastotietoihin. Monissa tutkimuksissa on yhdistetty sekä eläkkeeseen oikeutetut työssä jatkajat että eläkkeellä työskentelevät. Tässä tutkimuksessa mielenkiintoni kohteena ovat alimman eläkeikärajan saavuttaneet, 63-vuotta täyttäneet, eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat.

Tässä tutkimuksessa käyn ensin läpi teoreettista viitekehystä tehtyjen tutkimusten kautta. Seuraavassa luvussa käsittelen vanhuuseläkeläisten ansiotyön tekemiseen vaikuttavia subjektiivisia, organisatorisia ja yhteiskunnallisia tekijöitä. Sitten esittelen tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät sekä pohdin tutkimukseni eettisyyttä. Tämän jälkeen esittelen kuvailevat ja logistisen regressioanalyysin tulokset. Viimeisessä luvussa esittelen keskeiset tulokset ja pohdin niiden merkitystä.

2 Vanhuuseläkeikäisen ansiotyön yhteiskunnalliset kontekstit

2.1 Suomen eläkejärjestelmä

Suomen eläkepolitiikan historia on pitkä, ulottuen aina 1600-luvun Ruotsi-Suomeen, ellei kauemaksikin. Tuohon aikaan eläkepolitiikka ei kuitenkaan ollut kovin eettistä, sillä eläkeongelma ratkaistiin työntämällä vanhukset alas kalliolta. 1800-luvulta alkaen on toteutettu nykyään tunnettua eläkepolitiikkaa. Tuolloin alettiin maksaa eläkkeitä ensin tietyille erityisryhmille, kuten valtion virkamiehille, minkä jälkeen toimintaa on vähitellen laajennettu, monenlaisten kiistanalaistenkin vaiheiden kautta, koskemaan kaikkia joko perus- (kansaneläke) tai ansiosidonnaisen turvan muodossa. Erilaisia eläkevakuutusmuotoja olivat yksilölliset ryhmäeläkevakuutukset, eläkekassat ja -säätiöt. Yritykset antoivat työntekijöilleen myös eläkelupauksia, joita maksettiin yhtiöiden käyttövaroista. Alussa vakuutusyhtiöillä ei ollut kovin suurta osuutta eläkevakuutuksissa, toisin kuin nykyisin. Aikojen kuluessa eläke-ehdot ja -iät sekä vakuutusmuodot ovat vaihdelleet eri puolueiden ja ammattiliittojen intressien mukaan. (Paavonen & Kangas 2006, 43-44, 251–253.)

Eläketurvan tarkoitus on taata toimeentulo sen jälkeen, kun työstä tai yrittäjyydestä saatu työtulo loppuu, joko vanhuuden tai työkyvyttömyyden seurauksena. Eläkkeelle jääminen ei saisi aiheuttaa sitä, että mahdollisuus riittävään toimeentulon oleellisesti vähenee. (em. 302-303.) Eläketurvan riittävydestä ollaan monta mieltä. Siihen tehdyt korotukset eivät monien mielestä ole riittäviä takaamaan kohtuullista toimeentuloa. Keskustelua yleisönosastoissa on käyty muun muassa eläkkeiden indeksisidonnaisuuden riittävydestä ja eläkkeiden verotuksesta. Keskusteluiden sävy on yleensä ollut hyvin kielteistä. (Kautto 2011, 15.)

Työeläketurvaa on kehitetty lähes vuosittain lainmuutoksilla. Alkuperäinen, nykyisen eläkelain perustana oleva eläkelaki on vuodelta 1961. Viimeisin muutos eläkelakiin tehtiin vuonna 2005. Siinä muun muassa säädettiin, että varsinaiselle vanhuuseläkkeelle voi jäädä joustavasti 63–68-vuotiaana ja mahdollisuus varhennettuun varhaiseläkkeeseen poistettiin vuonna 1952 tai myöhemmin syntyneiltä. (Työeläke 2013a.) Nykyinen Suomen työeläkejärjestelmä perustuu siis eläkelakeihin, jotka ovat erilaisia eri sektoreilla; esimerkiksi julkista ja yksityistä sektoria koskevat omat lakinsa. Myös eri julkisia työnantajasektoreita koskevat eri lait: niin kunnalla, valtiolla kuin seurakunnallakin on oma työeläkelaki. Suomalaiset työeläkkeet ovat eurooppalaista keskitasoa. Eläkkeiden rahoittajina ovat sekä työnantajat että -tekijät. Palkansaajista työnantajille aiheutuva työeläke-

maksu on keskimäärin 17,35 %. Työntekijä maksaa eläkemaksuja iästä riippuen 5,15–6,50 %. (Korpiluoma ym. 2011, 1016; Finlex 2013; Veronmaksajat 2013.)

Nykyään eläkettä alkaa kertyä sen kuukauden alusta, kun henkilö on täyttänyt kahdeksantoista vuotta aina sen kuukauden loppuun, kun henkilö on täyttänyt kuusikymmentäkahdeksan vuotta. Eläkkeellä olevan työssäkäynnistä kertyy eläkettä 1,5 % viiteenkymmeneen ikävuoteen saakka. Seuraavat kymmenen vuotta sitä kertyy 1,9 % ja 63–68 ikävuoden välillä 4,5 %. (Finlex 2013.) Eläkkeen kertymiseen vaikuttavat nykyään monet seikat, kuten syntymävuosi, tauot työskentelyssä ja elinaikakerroin, joka alkoi vaikuttaa eläkkeisiin vuonna 2010. Elinaikakerroin koskee kaikkia vuoden 1947 jälkeen syntyneitä. Vuoden 1950 jälkeen syntyneiden elinaikakertoimet ovat vasta arvioita. Esimerkiksi, jos vanhuuseläke ennen elinaikakertoimen laskemista olisi 1300 € kuukaudessa, tulisi henkilön työskennellä 16 kuukautta pitempään säilyttääkseen sen tuossa euromäärässä. (Työeläke 2013 b ja c.) Mikäli eläkkeen alkamista lykkää yli 65 ikävuoden, eläke nousee 0,4 % jokaista lykkäyskuukautta kohden. Tätä eläkkeen kertymää kutsutaan kannustinkarttumaksi. (Varma 2012.) Eläkkeellä tehdystä työstä kertyy eläkettä saman verran kuin ennen 63-ikävuotta eli 1,5 % vuodessa (Työeläke 2013d). Eläkkeellä työskentely ei siis ole pienemmän eläkekarttuman kannalta taloudellisesti yhtä kannattavaa kuin työuran jatkaminen yli eläkeiän. Tosin on muistettava, että eläkkeellä ansiotyössä käyvä saa täyden eläkkeen lisäksi ansiotyöstä saadun palkan, joten tulot voivat olla erittäin hyvät. Esimerkiksi eläkkeen määrä voi olla 5000 €, minkä lisäksi voi saada palkkatuloja 2000 €.

Vanhuuseläkkeellä tai varhennetulla varhaiseläkkeellä ollessa työskentelylle, ja siitä saatavalle taloudelliselle hyödyille, ei ole ylärajaa. Ansaittua eläkekarttumaa aletaan maksaa henkilön täytettyä 68-vuotta ja sitä on erikseen anottava. (Etera 2012.) Kuudenkymmenen kahdeksan ikävuoden jälkeen tehdystä ansiotyöstä ei enää kerry eläkettä. Työskentelyä ei kuitenkaan tarvitse lopettaa siihen, kun täyttää 68. Työnteon jatkamisesta voi sopia erikseen työnantajan kanssa. Eläkkeen maksu työsuhteen jatkuessa alkaa, kun työsuhdetta ei enää ole. (Ilmarinen 2013.) Koska eläkettä ei enää kerry 68 ikävuoden jälkeen, tuntuisi järkevältä jäädä eläkkeelle. Jos haluaa vielä jatkaa työskentelyä, niin taloudellisesti kannattavinta olisi saada palkkatulo eläketulon lisäksi.

2.2 Huoltosuhde

Viime aikoina on paljon kirjoitettu ja puhuttu siitä, että Suomen väestö vanhenee ja näin huoltosuhde huononee eli työikäisten määrä vähenee, sillä sodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle. Työmarkkinoille tulevat ikäluokat ovat pienempiä kuin sieltä poistuvat ikäluokat.

Huoltosuhdetta voidaan kuvata kahdella eri tavalla. Kun kuvataan lasten ja vanhuseläkeläisten määrää työssäkäyviin puhutaan väestöllisestä huoltosuhteesta. Kun työssäkäyvistä erotetaan työttömät ja muut työvoiman ulkopuolella olevat työikäiset puhutaan taloudellisesta huoltosuhteesta. Molempiin huoltosuhteisiin vaikuttavat ikärakenne sekä taloudelliseen huoltosuhteeseen myös työllisyystilanne. (Ruotsalainen, 2013.)

Työikäisten määrä vähenee 13000–14000 henkilöä vuodessa. Maahanmuuttajat pienentävät tätä vähenemistä, mutta heitä olisi oltava nykyiseen verrattuna kaksinkertainen määrä, että väheneminen voitaisiin estää. Yksi mahdollisuus lisätä työvoimaa on kasvattaa työllisyysastetta eli työvoiman ulkopuolella olevat pitäisi saada töihin. Jopa eläkeläisten työllistämistä olisi edesautettava. (Myrskylä 2012, 11-12, 23; Tilastokeskus 2013a.)

Eläkeläisten työllistamisestä puhuttaessa on kiinnitettävä huomio väestölliseen huoltosuhteeseen. Väestöllinen huoltosuhde on helposti laskettavissa. Tosin sen ongelma on, että se mittaa vain ikärakenteen muutosta, eikä sitä tekeekö esimerkiksi eläkeläinen ansiotyötä vai ei. Lisäksi se ottaa kansainvälisissä vertailuissa huomioon vain yli 65-vuotiaat, joten osa Suomen vanhuseläkeläisistä jää laskennan ulkopuolelle. (Myrskylä 2012, 11-12, 23; Tilastokeskus 2013a.)

Suomen eri alueet poikkeavat paljon toisistaan työvoimaan kuuluvien suhteen. Yleensä etelän asutuskeskuksissa tai niiden lähellä on enemmän työikäistä väestöä ja näin huoltosuhdekin on näillä alueilla parempi. Huoltosuhteen heiketessä syrjäisten seutujen verokertymät pienenevät, joka johtaa palvelujen heikkenemiseen ja työikäisten muuttoon asutuskeskuksiin (Myrskylä 2012, 11-12, 23; Tilastokeskus 2013a.)

2.3 Työurat pidemmiksi

Terveysten parantumisen ja eliniän nousun vuoksi yhä useammat elävät eläkkeelle jäätyään 20–30 vuotta entisen 5–10 vuoden sijaan. Suomessa eläkkeellä olon odote oli vuonna 2002 miehillä 20.2 vuotta ja naisilla 24.2 vuotta. Koska työurat alkavat pääsääntöisesti 18–25-vuotiaina, monet viettävät yli puolet elämästään työvoiman ulkopuolella (Reday-Mulvey 2002, 14). Eläkkeelle jäävien osuus länsimaissa on suurempi kuin työelämäänsä tulevien. Työvuosien aikana ei ehdi kerryttää eläkettä niin paljon kuin sitä eläkkeellä ollessa saa. Seurauksena on se, että eläkkeiden maksu käy mahdottomaksi. Suomen eläkejärjestelmän uudistaminen vuonna 2005 toi mukanaan joustavan eläkkeelle siirtymisen mallin, mutta uudistus ei kuitenkaan ratkaissut eläkeongelmaa.

Puhetta siitä, että työuria pitäisi jatkaa, on ollut paljon. Pitää kuitenkin muistaa se, että, työssä jatkaminen tai työskentelyn lopettaminen ei välttämättä ole ihmisen oma valinta, vaan siihen vaikuttaa mm. se, että kaikille halukkaille ei ole työtä tarjolla tai terveydentila ei enää salli työskentelyä. Työ voi olla esimerkiksi fyysisesti niin raskasta, että siinä jatkaminen ei enää onnistu. Huomioitavaa on myös se, että asiantuntijoiden mielestä työuran jatkamisesta seuraava eläkekarttuma ei välttämättä ole tehokas keino saada ihmisiä jatkamaan työssään nykyistä pitempään, sillä monille ovat tärkeämpiä työstä vapautumisesta seuraavat tekijät, kuten terveydentilan säilyttäminen, vapaa-ajan aktiviteetit ja perhe.

Valtiovallan ja elinkeinoelämän mielestä suomalaiset olisi saatava käsittämään se tosiasia, että hyvinvointivaltion säilyttäminen edes nykyisellä tasolla vaatii entistä pitempiä työuria. Työntekijöiden ajattelua pitäisi pystyä muuttamaan niin, että työnteko nähtäisiin muunakin kuin rahan ansaitsemisen välineenä, vaikka työurien pidentäminen valtiovallan ja elinkeinoelämän kannalta katsoen on taloudellinen intressi. Työnteon positiivisia vaikutuksia on tutkittu todella vähän. Positiivisten asioiden korostamisella voitaisiin ehkä vaikuttaa ihmisten käsityksiin työstä ja sen merkityksestä. Lisäksi suomalaiseen työelämään pitäisi monien mielestä saada lisää joustoa. Ihmisten tulisi olla mahdollista esimerkiksi tehdä omaan elämäntilanteeseensa sopivaa työtuntimäärää. (Horppu 2007, 152–157.)

Helsingin Sanomat uutisoi, että vuoden 2005 eläkeuudistuksen vaikutuksia työurien pidentämiseen on liioiteltu. Vaikutus työuriin on ollut näennäistä. Positiiviset tulokset johtuvat lähinnä tilastoteknisistä asioista. uudistus vaikutti siihen, että varhaiseläkkeiden määrä väheni, koska niille pääsyä

hankaloitettiin, mutta joustava eläkeikä ei ole vaikuttanut toivotulla tavalla työurien pidentymiseen. Ennen vanhuuseläkkeen ikäraja oli 65-vuotta, mutta nykyisessä systeemissä on mahdollista jäädä eläkkeelle jo 63-vuotiaana. Monet jäävät eläkkeelle jo joustavan eläkeiän alkuvuosina. Toki työssä jatkaminenkin on lisääntynyt, mutta ei odotetusti. (Sutinen, Teija 2013.)

Työurien pidentämiseksi olisi ehkä hyvä tutkia niitä ihmisiä, jotka haluavat jatkaa eläkeiän saavuttuaan työskentelyä. Heiltä saisi tietoa siitä, mitkä seikat saavat heidät jatkamaan, ja mihin asioihin pitäisi kiinnittää huomiota, että työntekoa olisi motivoivaa jatkaa. Pitäisikö eläkejärjestelmälähtöisen ajattelun sijasta kuunnella ihmisten yksilöllisiä tarpeita ja yrittää niiden pohjalta rakentaa sellaiset järjestelmät ja olosuhteet, joiden avulla ihmiset viihtyisivät työssä pidempään. Vuonna 2009 tehdyn tutkimuksen mukaan kaksi kolmasosaa 45–63-vuotiaista olisi valmis jatkamaan työuraansa. Työuran jatkoon myönteisesti suhtautuvien osuus on selvästi kasvanut kolmessa vuodessa. Positiivisimmin työuran jatkamiseen suhtautuvat ylemmät toimihenkilöt ja yrittäjät. Eri työntekijäryhmät korostavat eri asioita, miksi he olisivat halukkaita jatkamaan työssä vielä eläkeiän täyttymisen jälkeen. (Perkiö-Mäkelä & Kauppinen & Hirvonen 2012, 6.)

Yksimielisyyttä eläkejärjestelmän muuttamiseen ei kuitenkaan tunnu löytyvän, sillä inhimilliseltä kannalta katsottuna kiireisten työvuosien lisääminen ei tunnu oikealta ratkaisulta. Etenkin työntekijäpuolta edustavat ammattiliitot vastustavat eläkeiän nostoa.

Ehkä eläkkeelle pääsyn joustavuus korotettua eläkettä houkuttimena käyttäen voisi olla yksi mahdollisuus pitää ihmiset pitempään työelämässä. Eläkeiän nosto ei kuitenkaan saa kannatusta yli 55-vuotiailta työssä käyjiltä, 63 % heistä vastustaa eläkeiän nostoa, eikä näe sitä ratkaisuna työvoimapulaan. Heidän mielestään työkykyä pitäisi ylläpitää entistä paremmin kuntouttavien toimenpitein, opiskelijoiden valmistumista nopeuttaa ja pitkiä työuria palkita. (Etera 2013.)

On kuitenkin muistettava, että pitkittyvistä työurista tulee yhteiskunnalle lisäkustannuksia näiden ihmisten jäädessä lopullisesti eläkkeelle, sillä heidän eläkekarttumansa kasvaa. Niinpä olisi tarkkaan mietittävä, mikä on pitkällä tähtäimellä kannattavaa ja mikä ei. Herää myös kysymys siitä vievätkö eläkeläiset työpaikat kokemusta omaavina vasta valmistuneilta nuorilta. Tätä mieltä ovat monet nuoret, jotka ovat eri keskustelupalstoilla eläkeläisten työntekoa kritisoineet (Radiosuomi 2010).

Uusi ilmiö eläkeläisten huomioimisessa työvoimana ovat myös eläkeläisiä välittävät vuokratyöfirmat, joiden kautta yritykset voivat palkata eläkkeellä olevia työntekijöitä esim. kiireavuksi. Niitä on viime vuosina perustettu useita eri puolille Suomea. Tällaisia vuokratyöfirmoja ovat mm. pääkaupunkiseudulla toimiva Seniorivälitys Oy, Opteam ja Lappeenrannassa toimiva Osuuskunta Monitoimiseniorit. Näiden firmojen perusajatuksena on se, että työntekijän ja työnantajan toiveet kohtaavat. Harva eläkeläinen haluaa enää tehdä kahdeksantuntista työpäivää viisi päivää viikossa ja moni työnantaja haluaa työvoimaa, joka on valmis tulemaan lyhyellä varoitusajalla vaikkapa vain muutamaksi tunniksi.

Väestön ikärakenteen muuttuessa ja eläkemaksujen kasvaessa ikääntyvien työntekijöiden rohkaisu tekemään pitempiä työuria on noussut tärkeäksi politiikan osa-alueeksi EU:ssa. Uuden ikäpolitiikan toteuttaminen on haasteellista, sillä maiden hallitusten ja työnantajien olisi ymmärrettävä ikääntyvien työntekijöiden elämää paremmin ja mahdollistettava joustot ja yksilöllisyys heidän työurissaan niin, että he pystyisivät jatkamaan työn tekemistä mahdollisimman kauan omia kykyjään ja kuntoaan vastaavalla työllä. (Harper 2009, 8–19.)

Vielä työelämässä mukana olevien mielestä työelämän molemminpuoliset joustot ovat yhteydessä siihen, onko työuran jatkaminen harkittavissa eläkeiän saavuttamisen jälkeen. Näin on etenkin työntekijöiden kohdalla. Työaikajoustot vaikuttavat eläkeajatuksiin vasta, kun saavutetaan 63-vuoden ikä. Ennen tätä voimassa olevat joustot eivät vaikuta eläkeajatuksiin. Työn tekemisen paikan joustot vaikuttavat erilailla eri sosioekonomisissa asemissa. Paikan joustot vaikuttavat työnteon jatkamisen harkintaan etenkin ylempien toimihenkilöiden ryhmässä. (Kandolin & Tuomivaara 2012, 33–39.)

2.4 Eläkkeellä työssä

Vuonna 2006 kävi 12 000 vanhuuseläkkeen saajaa ansiotyössä. Heistä 63–67-vuotiaita oli n. 10 000 (5 % eläkkeensaajista). Loput 2000 työssä käyvää eläkkeensaajaa oli yli 67-vuotiaita. Vuonna 2007 kävi 15 000 vanhuuseläkettä saavaa ansiotyössä. Heistä 63–68-vuotiaita oli 11 000. Eniten työssä käyviä oli 66-vuotiaissa. Työssä käyvissä oli yhtä paljon sekä miehiä että naisia. Suurin osa kävi työssä yksityisellä sektorilla, miehistä neljä viidesosaa ja naisista noin puolet. Julkisen sektorin naisenemmistö selittyy sillä, että 70 % julkisen sektorin työntekijöistä on naisia. (Kannisto 2007, 22.) Vuodesta 2000 vuoteen 2006 60–64-vuotiaiden miesten työssäkäynti on lisääntynyt

12,4 prosenttia ja yli 65-vuotiaiden 1,4 prosenttia. Naisilla vastaavat luvut ovat 14,9 prosenttia (60–64-vuotiaat) ja 2,8 prosenttia (65-täyttäneet). (Taylor 2009, 43.)

Nettiet-lehden (2011) haastatteleman Eläketurvakeskuksen tutkijan Eila Tuomisen mukaan tällä hetkellä työskentelee noin 20 000 63–70-vuotiaasta eläkeläistä. Innokkaimpia jatkajia ovat fyysisesti kevyitä töitä tekevät toimihenkilöt. Eläkkeellä töitä tekevien määrä on vuosi vuodelta lisääntynyt.

Eläketurvakeskuksen tutkijan Katinka Lybäckin kokoamien tietojen mukaan kunta-alalla työskentelee 4500 alle 69-vuotiaista ja noin 500 yli 69-vuotiaasta vanhuuseläkeläistä. Määrä on lisääntynyt 50 % vuodesta 2005 vuoteen 2008. Eläkkeellä olevia työssä käyviä on etenkin hoitoalalla. Suhteutettuna koko työvoimaan yleisimmin töitä tekevät lääkärit. Määrällisesti eniten työssä käyjiä on eriasteisen hoitajakoulutuksen saaneissa. Opettajat ovat seuraavaksi suurin ammattiryhmä, joka käy työssä vanhuuseläkkeellä ollessa. (Lybäck 2009.)

Euroopan unionin vuonna 2012 tekemän tutkimuksen, ”Ansiotyö eläkkeelle siirtymisen jälkeen”, mukaan koko Euroopan alueella 65–69-vuotiaiden työssäkäynti on lisääntynyt 1,7 % vuodesta 2005 vuoteen 2011. Vuonna 2005 eläkeläisistä kävi työssä 8,8 % ja vuonna 2011 eläkeikäisistä työskenteli 10,5 %. Kasvua pidetään merkittävänä, koska elämme keskellä talouskriisiä. (Eurofound 2012, 1.) Suomessa kasvu tuona aikana oli 4,9 % (6,8 %:sta 11,7 %:iin). Eläkeläisten työssäkäynti on kasvanut Euroopassa eniten Suomessa, Yhdistyneessä kuningaskunnassa, Liettuassa, Saksassa ja Itävallassa. Suurinta kasvu oli Suomessa. (Eurofound 2012, 6.).

3 Vanhuuseläkeläisen ansiotyöhön vaikuttavat tekijät

Mitkä seikat saavat eläkeikäiset joko jatkamaan työuraansa tai käymään eläkkeellä ollessa työssä. Motiivit työssäkäyntiin voivat vaihdella jonkin verran henkilöstä toiseen. Eläkeikäiset työssäkäyvät voidaan jakaa kahteen ryhmään. Toisen ryhmän muodostavat ne, jotka jatkavat työuraansa eläkeiän täyttymisen jälkeen. Heidän tulonsa muodostaa vain palkka, eivätkä he nosta eläkettä. Toisessa ryhmässä ovat ne, jotka ovat eläkkeellä ja käyvät töissä satunnaisesti. Heidän perustulonsa muodostaa eläke. Palkkatulot tuovat heille lisäansioita.

3.1 Demografiset tekijät

Eläketurvakeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan eläkeikäistä työtä tehdään lähes saman verran sukupuolesta riippumatta. Miesten osuus eläkkeellä työskentelevissä 55–70-vuotiaiden ikäryhmässä on 50,5 prosenttia. Eläkkeellä työskenteleviä oli eniten perusasteen tutkinnon suorittaneissa 37,5 prosenttia. Vastaajista keskiasteen suorittaneita oli 29 ja korkea-asteen suorittaneita 33,5 prosenttia. Myös puolison työssäkäynti lisää työskentelyhalukkuutta. Yli puolella (53 %) puoliso oli vielä mukana työelämässä. Eläkkeellä työskentelijöiden keski-ikä tässä tutkimuksessa oli 62,4. Palkansaajia oli kaksi kolmasosaa (66 %) vastaajista ja yrittäjiä tai yrittäjän perheenjäseniä yksi kolmasosa (34 %). Työsuhteen laatu palkansaajilla oli yhdeksällä kymmenestä (90 %) pysyvä. Sosioekonomiselta asemaltaan kaksi kolmasosaa kuului toimihenkilöihin (67 %) ja yksi kolmasosa (33 %) työntekijöihin. Yleisin työnteon viikkotuntimäärä oli kahdestakymmenestä kahteenkymmeneenhdeksään tuntiin. Eniten eläkkeellä olevat tekevät työtä julkisilla tai muilla palvelualoilla ja vähiten majoitus- ja ravitsemuspalveluissa. Vähän yli puolella (51 %) vastaajista eläkettä kartuttanut työura on kestänyt yli 35 vuotta. Vain 12 prosentilla työuran kesto oli alle 25 vuotta. Eläkkeellä työskentelevien työura on yleensä pitempi kuin työssä jatkajilla. Työssä jatkajissa on enemmän palkansaajia, joiden työsuhteet ovat vakituisia, kun taas eläkkeellä työskentelevien työsuhteet ovat määräaikaisia. Yrittäjissä työskentely on yleisempää eläkkeellä kuin työuran jatkamista. (Karisalmi ym. 2008, 25–33; Palomäki & Tuominen 2010, 14–22.)

Eurofoundin (2012) palkansaaja- ja yrittäjäeläkeläisistä tekemässä tutkimuksessa koko Euroopan unionin alueella työssäkäyvät eläkeläiset ovat useimmiten miehiä. Tosin ero on kaventunut jonkin verran vuodesta 2007 vuoteen 2011. Nuorimmassa eläkeläisikäryhmässä eläkkeellä työskentelijöitä on lähes kaksi kertaa enemmän kuin vanhemmissa ikäryhmissä. Tyypillistä eläkkeellä työskenteli-

jöille on suhteellisen korkea koulutus, kaupungissa asuminen ja asuntolainan lyhentäminen. Korkeasti koulutettuja oli saman verran kuin alemman ja keskitason koulutuksen saaneita yhteensä. Viime aikoina tosin keskiasteen koulutuksen saaneiden määrä on hieman kasvanut. Eläkkeellä työskentely on yleisintä maa- metsä- ja kalastustaloudessa, joissa on paljon yritystoimintaa. Vähäisintä se on kulttuurialalla. (Eurofound 2012, 2–5, 32–37.) Vähäinen eläkeaikainen kulttuurialalla työskentely tuntuu hieman yllättävältä, sillä ovathan esimerkiksi näyttelijät sellaisia, jotka tekevät töitä hyvinkin pitkään vielä eläkkeelle jäännin jälkeen. Monet näyttelijät ovat eläkkeellä ollessaan ainakin yhtä kiireisiä kuin työuran aikana. Esimerkiksi Esko Roine on vielä seitsemänkymppisenä mukana todella monissa teattereissa ja tuotannoissa. Eläkkeellä työskentelijöistä käy töissä julkisissa palveluissa vain kolmannes siitä määrästä, mitä kokonaan eläkkeellä olevista on käynyt. Eläkeaikainen työ on määräaikainen noin viidenneksellä ja sitä tehdään osa-aikaisesti omaan valintaan perustuen. Suomessa työ on osa-aikaista vajaalla kuudellakymmenellä prosentilla. Osa-aikaisuus on meillä vähentynyt neljässä vuodessa lähes kahdeksan prosenttia. (Em. 2012, 2–5, 32–37.)

Viime vuosina on tutkittu myös sitä, kuinka halukkaita vielä työelämässä mukana olevat olisivat jatkamaan työuraansa saavutettuaan 63-vuoden iän, jolloin on mahdollista päästä vanhuuseläkkeelle. Työssä jatkamista yli 45-vuotiaista eläkeiän saavuttamisen jälkeen löytyi vuonna 2009 eniten ylemmistä toimihenkilöistä ja yrittäjistä. Sukupuoli, ikä ja työnantajasektori eivät sen sijaan näytä vaikuttavan siihen, löytyykö halukkuutta jatkaa työntekoa vielä eläkeiän saavuttamisen jälkeen. Vaikka sukupuolien ero ei ollutkaan merkitsevä työssä jatkamisajatuksissa, on miesten halukkuus jatkaa ollut jonkin verran korkeampi kuin naisten. Samoin naimattomat ovat halukkaampia jatkamaan työntekoa eläkeiän saavuttamisen jälkeen. (Perkiö-Mäkelä & Kauppinen & Hirvonen 2012, 14; Perkiö-Mäkelä ym. 2012, 176.)

Tutkiva hoitotyö- lehdessä esitellyssä tutkimuksessa aineistona oli yhdeksän hoitotyön ammatti-laista. Tutkimus poikkesi muista tehdyistä tutkimuksista siinä, että se oli tehty laadullisin menetelmän sisällönanalyysillä. Otokoko oli pieni, mutta tutkijoiden mukaan aineisto kylläntyi jo näistä vastauksista. Tutkittavat olivat kaikki naisia. Tämän selittää se, että hoitotyöntekijöistä suurin osa on naisia. Heidän ikänsä vaihteli kuudenkymmenen ja kuudenkymmenenseitsemän ikävuoden välillä. Heidän työuransa olivat kestäneet 20–40-vuotta. Tutkittavat halusivat saada arvostusta työntekijöinä ja tuntea itsensä tarpeellisiksi. (Kopola ym. 2011, 22.)

Työeläkeyhtiö Ilmarisen teettämässä tutkimuksessa vastaajissa oli keskimääräistä enemmän miehiä ja yrittäjiä. Tämä johtuu siitä, että heidän vakuutetuissaan on enemmän kyseisten ryhmien edustajia. Miehistä eläkkeellä työskenteli vastaajajoukosta 18 prosenttia ja naisista 13 prosenttia. (Kiander ym. 2012, 5-6).

3.2 Terveystila ja työn fyysinen rasittavuus

Suomalaisten aikuisten kokemus omasta terveystilastaan on kohentunut koko viime vuosikymmenen ajan, vaikka sen koettiinkin huononevan iän karttuessa. Hyväksi tai melko hyväksi terveytensä koki reilut 65 prosenttia vastaajista. Myös pitkäaikaissairauksien osuus on vähentynyt. Näin on etenkin keski-ikäisessä ja iäkkäässä väestössä. Tähän on kuitenkin suhtauduttava tietyllä varauksella, sillä monet terveyteen vaikuttavat kansantaudit ovat edelleenkin yleisiä ja osa ihmisten kokemuksista jää havaitsematta. (Koskinen & Manderbacka & Aromaa 2011, 77–78; Koskinen ym. 2011, 216-217.)

Samalla lailla terveytensä kokevat myös eläkkeellä työskentelevät, sillä hyvin samansuuntaisen tuloksen tuotti Eläketurvakeskuksen tekemä tutkimus. Sen mukaan 55–70-vuotiaiden eläkkeellä työskentelijöiden ryhmässä terveystilansa hyväksi 32,5 prosenttia, melko hyväksi 34 prosenttia ja keskitasoiseksi tai huonommaksi 33,5 % eli kaksi kolmasosaa kokee terveytensä keskivertoa paremmaksi. Pitkäaikaissairautta löytyi kuitenkin yli puolelta vastaajista. Heistä yli 60 prosenttia koki, että heidän toimintakykynsä on jollain lailla rajoittunut sairauden vuoksi. (Palomäki & Tuominen 2010, 22–24.) Ilmarisen teettämässä tutkimuksessa työssä ei haluttu enää jatkaa sen vuoksi, että työ oli joko henkisesti tai ruumiillisesti liian kuormittavaa, eivätkä terveystila ja kunto olleet tarpeeksi hyviä työn jatkamiseksi (Kiander ym. 2012, 4).

Eurostatin tekemästä julkistuksesta käy ilmi, että vuonna 2010 kahdessakymmenessäseitsemässä (27) EU-maassa keskimäärin terveitä elinvuosia 65-vuotta täyttäneillä naisilla oli edessään 8,8. Suomessa naisten terveenä elettyt vuodet ovat 8,9 ja miehillä 8,8 vuotta. Ruotsi oli tilaston kärjessä naisten 15,5- ja miesten 14,1-vuodella. (Eurostat 2012.)

Työn fyysinen rasittavuus vaikuttaa siihen, kuinka halukkaita ollaan jatkamaan työuraa vielä eläkeiän saavuttamisen jälkeen. Yleensä työntekijät tekevät fyysisesti raskaampaa työtä kuin esimerkiksi toimihenkilöt, niinpä heidän halukkuutensa jatkaa työuraa on vähäisempää kuin toimihenkilöiden.

Merkittävinä kuormitustekijöinä koetaan ruumiillisesti melko raskas tai raskas työ, johon sisältyy muun muassa taakkojen nostelua, selkää rasittavia töitä ja muita hankalia työasentoja. (Perkiö-Mäkelä & Hirvonen 2012, 60.)

Psykososiaaliset työolot ovat tärkeimpiä ylemmille toimihenkilöille työnteon jatkamisen harkitsemisessa yli eläkeiän. Se ei kuitenkaan ole kovin merkittävä asia työssä jatkamisen kannalta. Sen sijaan eläkkeelle siirtymisajatuksiin huono psykososiaalinen tilanne vaikuttaa. Huonoksi psykososiaalisen tilanteen tekevät henkisesti rasittava työ ja tyytymättömyys itse työn sisältöön. (Vartia & Hirvonen 2012, 73–76.)

3.3 Taloudelliset seikat

Ongelmaksi eläkkeelle jäädessä saattaa muodostua tulotason lasku, onhan eläke paljon pienempi kuin palkkatulo. Varsinkin pienipalkkaisten tulot voivat laskea alle toimeentulorajan, joten toimeentulon tueksi on haettava erilaisia avustuksia, mikä koetaan usein nöyryyttävänä. (Tikkanen 1994, 132–142.)

Monet eläkeläiset ovat nykyisin pienituloisia, vaikka viime vuosikymmenellä eläkeläisten ostovoima on noussut selvästi reaalityulojen noustua noin neljänneksellä. Ostovoiman lisääntymisestä huolimatta eläkeläisten köyhyysriski on huomattavasti korkeampi kuin 1990-luvun lopussa. Köyhyysriskiuhan alla vuonna 2009 eläkeläisistä oli 14 prosenttia. Viime vuosikymmenen kuluessa köyhyysriskiuhan alla elävien eläkeläisten määrä oli lisääntynyt 3 prosenttiyksiköllä. Viidentoista EU-maan vertailussa eläkeläisten köyhyysriskivertailussa Suomi on keskivaiheilla. Tuloterot eläkkeensaajien välillä ovat kasvaneet. Naisten riski köyhyyteen on suurempi kuin miesten. (Kautto 2011, 8-9.)

Eläkeläisten köyhyyden lisääntymisestä herää kysymys, ovatko eläkeläiset pakotettuja hankkimaan lisäansioita tekemällä ansiotyötä. Tehdyt tutkimukset eivät kuitenkaan tätä puolla, sillä, sillä eläkkeellä tehdyn työn eläkettä kerryttävä vaikutus merkitys on tehdyissä tutkimuksissa ollut tärkeämpää miehille, hyvän työkyvyn omaaville, työkeskeisille ja työnantajan suhtautumisen positiiviseksi kokeville. Näillä ryhmillä tulotaso on yleensä eläkkeelle jäädessä parempi kuin monilla muilla, joten taloudelliset vaikuttimet eivät vaikutu halukkuuteen tehdä työtä. (Karisalmi ym. 2008, 25–33; Palomäki & Tuominen 2010, 14–22.) Tulotason parantamiseksi etenkin pieni- ja keskituloiset ovat

halukkaita jatkamaan työntekoa eläkkeellä, sillä heidän eläkekertymänsä voi jäädä pieneksi. Säilyttääkseen elintasonsa heidän on harkittava ansiotyöntekoa yli eläkeiän. (Kiander ym. 2012, 7.) Eläkeläisillä Euroopan unionin alueella noin viidenneksellä syynä työntekoon oli taloudellinen tarve. Pääsääntöisesti työssä käytiin kuitenkin muiden syiden takia. Eläkeaikaiseen työntekoon motivoivina tekijöinä olivat muun muassa sosiaalisten suhteiden tarve, itsensä tarpeelliseksi tunteminen ja mahdollisuus uuden oppimiseen. (Eurofound 2012, 1.)

Työssä jatkamiseen eivät kuitenkaan motivoineet esimerkiksi yksityinen eläkevakuutus, työnantajan maksama lisäeläketurva tai hyvä eläkeaikainen toimeentulo. Kannustinkarttuma ei motivoinut jatkamaan niitä, jotka kokivat työnsä psyykkisesti raskaaksi. Halukkuutta jatkaa työuraa ei selittänyt myöskään työnantajan ikäpolitiikka. (Karisalmi ym. 2008, 25–33; Palomäki & Tuominen 2010, 14–22.) On kuitenkin huomattava, että työssä jatkavilla painottuvat enemmän taloudelliset syyt kuin eläkkeellä työskentelijöillä. Työssä jatkavien ryhmässä 47 prosentilla taloudelliset syyt vaikuttivat työskentelyn jatkamiseen. Eläkkeellä työskentelevien ryhmässä osuus oli vain 29 prosenttia. Työskentelyä jatkavien ryhmässä korkeampaan prosenttiin lienee syynä kannustinkarttuma (4,5 %). Eläkkeellä työskenteleville eläkettä karttuu tehdystä työstä vain 1,5 prosenttia. (Palomäki & Tuominen 2010, 26–27.)

Työssäkäynnin motiivina voivat siis olla myös taloudelliset syyt. Työssäkäynnistä saatu palkka lisää eläkkeen määrää ja tuo eläkeläisille lisätuloja. Joissakin tapauksissa voi olla kuitenkin niin, että eläkkeellä oleva on pakotettu töihin turvatakseen kohtuullisen elintason. Tämä ajatus tuntuu vieraalta hyvinvointiyhteiskunnan näkökulmasta katsottuna. Kaikkien jotka ovat täyden työuran tehneet, pitäisi pystyä siitä kertyneellä eläketulolla elämään.

3.4 Asenteet ikääntymiseen ja eläkkeellä oloon

Monet vanhempiin ikäluokkiin kuuluvat kokevat, että iällä on fyysinen ja psyykkinen perusta. Ikä on myös sosiaalinen konstruktio, jolla ihmisiä merkitään, annetaan identiteetti ja asetetaan erilaisiin yhteiskunnallisiin suhteisiin. Ikä on sekä ruumissa että yhteiskunnassa. Se on varustettu eri aikoina ja eri yhteiskunnissa erilailla. Keskustelut iästä ja iän merkityksestä vaihtelevat. (Julkunen 2003, 67–68.) Eläkkeellä olevia ihmisiä ei nähdä enää vain sukkaa kutovina kiikkutuolissa istuvina vanhuksina, vaan he ovat aktiivisia, elämänsä sisältöä hakevia ja löytäviä kansalaisia. Tähän ajatteluun perustuen yllättävää hoitohenkilökunnalle tehdyssä tutkimuksessa oli se, että työnteosta ei

välttämättä haluttu kertoa ystäville, vaikka monessa tapauksessa ystävät kannustivat työntekoon. (Kopola ym. 2011, 23–26.) Kokevatko hoitajat syyllisyyttä ja ikänsä olevan este työnteolle?

Pääasiallisesti kalenterivuosissa mitattu kronologinen ikä ja sukupuoli määrittävät sen, keitä olemme, ja kuinka koemme itsemme suhteessa toisiin. Ikä ei kuitenkaan ole vain kalenterista katsottava määrä, vaan se on vain yksi iän ulottuvuuksista. Kronologisen iän ohella on olemassa muun muassa yhtenäisikä ja nuorekkuusikä. Yhtenäisikä tarkoittaa sitä, että ikäryhmät lähentyvät koko ajan toisiaan esimerkiksi pukeutumisen ja käyttäytymisen suhteen. Nuorekkuusikä tarkoittaa sitä, että vanhenemiseen suhtaudutaan torjuen ja nuorekkuutta ihaillaan. Vanheneva haluaa kokea itsensä nuorekkaaksi. Iän kokeminen on henkilökohtaistunut. Ikääntymistä halutaan hallita ja sen kokemista yksilöllistää. (Kauppinen 2007, 13-14.)

Huomioitavaa on myös se, että monet ikääntyvistä tuntevat itsensä nuoremmiksi kuin kronologinen ikä on. Euroopan sosiaalirahaston Monikko-hankkeeseen liittyvässä tutkimuksessa 88 prosenttia vastanneista koki itsensä selvästi tai hieman ikäistään nuoremmaksi. Samassa tutkimuksessa 70 prosenttia ilmoitti jatkavansa töissä vanhuusikään asti. (Kauppinen 2007, 15.) Yhteiskunnallisesti ikäihmiset eivät kuitenkaan ole niin arvostettuja kansalaisia kuin toivoisi, sillä ikäsyryntää esiintyy edelleen. Vaatihan pääministeri Jyrki Katainenkin nollatoleranssia ikäsyrynnälle. (Kauppalehti 2013.)

Käsitys keski-ikästä on siirtynyt siihen, missä toimintakyky rajoittuu niin, että ihminen tarvitsee toisten apua selvitäkseen jokapäiväisestä elämästä. Myöhäisen keski-ikä katsotaan ajoittuvan 60–75 vuoden välille. Keski-ikä uudelleenmäärittelyyn ovat vaikuttaneet terveen eliniän pidentyminen, ikärakenteen vanhentuminen, aktiivinen ja aktiivisena ikääntyminen sekä nuorekas vanhuus. (Julkunen. 2003, 27.) Voidaan puhua myös kolmannesta elämästä, joka on työelämän ja varsinaisen vanhuuden väliin jäävä ajanjakso. Ajanjakso voi olla hyvin henkilökohtainen kokemus, johon sisältyy mahdollisuuksien toteuttaminen ja vapaus (Haarni 2010, 8-9). Kolmas elämä eroaa entisestä lääketieteellisesti painottuneesta, raihnaisesta vanhuudesta. Varsinkin suurten ikäluokkien tultua eläkeikään käsitykset muiden autettavan olevista, raihnaisista vanhuksista voidaan unohtaa. (em. 13-14.) Heidän elämänsä ei poikkea kovin paljoa työikäisten arjesta, sillä päivät täyttyvät erilaisista harrastuksista, vapaaehtoistöistä ja lastenlasten hoidosta. On tultu siihen tilanteeseen, että ikääntymiseen liittyvät voimavarat nähdään yhteiskunnallisina resursseina, joita edesauttavat aktiivisuuden ja hyvinvoinnin ylläpitäminen. (em. 33-34.) Kolmannen elämän henkilökohtaisen koke-

muksen, vapauden tunteen ja aktiivisuuden kokeminen voi tulla myös siitä, että käy työssä oman halunsa ja aikataulunsa mukaan, vaikka olisi oikeutettu olemaan eläkkeellä.

Euroopassa vanhenevat työntekijät on aikaisempina vuosikymmeninä nähty lähinnä tuottamattomina ja toimintakyvyiltään rajoittuneina, ei niinkään sellaisina henkilöinä, joiden kronologinen ikä merkitsee sitä, että he lähestyvät eläkeikää. Heidän on oletettu ja osittain myös pakotettu siirtymään syrjään työvoiman tarpeen vähetessä sivuun nuorempien tieltä. Pikku hiljaa ajatus on kuitenkin muuttumassa, sillä yhä enenevässä määrin ikääntyvät, kokeneet ja ammattitaitoiset työntekijät nähdään Euroopan kilpailukyyn kannalta tärkeinä. Ilman heidän aktiivista työpanostaan työmarkkinoilla kilpailukyky huononee, sillä uudet sukupolvet ovat työntekijöinä erilaisia kuin vanhemmat. Heille työ ei ole enää niin tärkeässä asemassa elämässä kuin ikääntyville sukupolville. (Harper 2009, 8–19.)

Raija Julkunen (2003) käsittelee teoksessaan ”Kusikymmentä ja työssä” sitä, kuinka vanhemmat ikäluokat ovat työelämässä ristiriitaisessa tilanteessa. Aikaisemmin heitä siirrettiin pois työelämästä, kun nykypolitiikka keskustelee lähinnä siitä, kuinka nämä ikäluokat saataisiin pidettyä työelämässä entistä kauemmin. (67–68.) Tätä työelämässä jatkamista puoltaa myös se seikka, että työssä jatkaminen on monille eläkeikäisille tai sitä lähestyville tärkeä asia. He haluavat tehdä jotakin saadakseen elämäänsä sisältöä, sillä työstä luopuminen koetaan usein menetyksenä. Luopuminen työroolista voi aiheuttaa mitättömyyden ja turhautumisen tunteita. Elämään halutaan saada tietty rytmi, tekemistä ja päiviin ohjelmaa. (Haarni 2010, 41–56.)

Asenteet työhön ja eläkkeellä oloon vaihtelevat yksilöittäin. Jotkut kokevat, että työ tuo elämään merkityksen ja toisille se on vain keino selvitä taloudellisesti. Miten eläkeikää lähestyvät sitten kokevat työnteen ja eläkkeellä olon? Eläkkeelle jääminen aiheuttaa usein negatiivisia tunteita. Heti eläkkeelle jäätyä olo voi olla uupunut ja eksynyt. Eläkkeelle jääminen on elämän suurimpia kriisejä usein myös niille, jotka ovat odottaneet eläkkeelle pääsyä. Pudotus työn täyttämistä päivistä joullaisuuteen voi olla korkea. (Koskinen 2005, 8–10)

Eläkkeelle jääminen voi monesta tuntua vaikealta, jopa ahdistavalta. Onhan meillä länsimaissa työ usein identiteetin perusta. Ihmisen arvo määritellään hänen työnsä kautta, jonka vuoksi eläkkeelle siirtyminen tarkoittaa muutosta yhteiskunnallisessa asemassa ja arvostuksessa. Varsinkin, jos työelämässä on ollut johtavassa arvostetussa asemassa, eläkkeelle jäänti voi aiheuttaa psyykkisiä on-

gelmia, masentuneisuutta ja itsetuhoisuutta oman arvon tunteen heikennyttyä. Itsenäisestä työssä käyjästä tulee riippuvainen yhteiskunnan maksamasta tuesta eli eläkkeestä. Vaikka eläke onkin ”omalla työllä ansaittu”, se ei välttämättä tunnu vastineelta tehdystä työstä. Eläkkeelle jäänti vähentää roolien määrää. Työpaikalla meistä jokainen on useammassa roolissa kuin kotona ollessa eli työssä olemme johtajia, alaisia, työkavereita, asiakkaita, palveluntuottajia jne. Eläkkeelle jäädessä ainoaksi rooliksi voi jäädä eläkeläisen rooli. (Tikkanen 1994, 132–142.)

Monet eläkkeellä työskentelevistä kokevat, että heillä on vielä jotakin annettavaa työlle ja työpaikalle. He kokevat työnteon haasteelliseksi ja kiinnostavaksi (Palomäki & Tuominen 2010, 26). Monien eläkeläisten mielestä työelämää pitäisi kuitenkin muokata eläkeläisten kokemusta ja panna arvostavammaksi (Kiander ym. 2012, 5-6). Eläkkeellä ollessa on myös vapaus valita, käykö hankkimassa lisäansioita tekemällä ansiotyötä joko vanhan tai miksei uudenkin työnantajan palveluksessa. Vapaus valita lisää motivaatiota.

Kokemus ja taidot tehdä työtä näkyvät etenkin eläkeikäisillä hoitajilla, joilla on taito toimia potilaan hyväksi. He asettavat potilaan tarpeet omien tarpeidensa edelle. He kokevat, että he pystyvät siirtämään omaa tieto-taitoaan nuoremmille työntekijöille, ja että he hallitsevat työnsä. Heillä on riittävästi pitkän kokemuksen tuomaa ammattitaitoa ja sitoutumista työhönsä. Ammattitaitoa haluttiin tosin edistää myös eläkkeellä ollessa ja pelättiin sitä, että taidot ruostuvat, jos niitä ei ylläpidetä. (Kopola ym. 2011, 20–24.)

Työssä käydessä elämässä on jatkuvuutta, on nouseva ja menevä töihin työaikojen mukaan. Eläkkeellä päivissä ei välttämättä ole mitään säännöllisyyttä, vaan päivärhythmi on sellainen, miksi sen haluaa muodostaa. Tässä voi olla vaara, että syrjäytyy lopullisesti ja jää kotiin. Ihmissuhteet jäävät, erkautuminen työkavereista tapahtuu nopeasti ja ainoat kontaktit ovat perheenjäseniin, jos sellaisia on. Syrjäytymistä voi aiheuttaa myös oman terveyden sekä psyykinen että fyysinen heikkeneminen. Lisäksi kuolemanpelko terveyden heiketessä aiheuttaa huolta. (Tikkanen 1994, 132–142.)

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin Terve-lehdessä (2009) kaksi sairaanhoitajaa kertoi paluustaan takaisin työhön eläkkeelle jäämisen jälkeen. Molemmille eläkkeelle pääsy oli alkuaan helpotus, mutta vaikka eläkkeelle jääminen oli oma valinta, ei eläkkeellä olo ollutkaan niin mukavaa kuin oli kuvitellut. Tuli tunne, että elämäntyö on tehty ja päiviä oli vaikea saada kulumaan harrastustoiminnasta ja lastenlasten hoitamisesta huolimatta. Kun pyyntö sijaisuuksia tekemään entisille osastoille tuli,

ei asiaa tarvinnut miettiä, vaan molemmat lupautuivat aluksi tulemaan sijaisuuksiin tarvittaessa. Viime aikoina työsuhteet ovat olleet kuitenkin jatkuvia. Heti entisen sijaisuuden loputtua on uusi määräyskirja seuraavaa sijaisuutta varten kirjoitettu toiselle kokopäivä- ja toiselle osapäivätyöstä.. Molemmat ovat valintaansa erittäin tyytyväisiä, sillä työ tuo päivään säännöllisyyttä, ihmissuhteita ja tekemistä. He tuntevat työssä käydessään olonsa nuoremmaksi ja pirteämmäksi. Houkuttimena työntekoon on myös eläkkeen päälle tuleva ansiotulo, vaikka verottaja siitä viekin suuren osan. Lisätulot käytetään matkustamiseen ja kodin kunnostamiseen. (Terve-lehti 3/2009, 10-11.)

Työnantajat ja monet organisaatiot ovat huomanneet eläkeläiset hyvänä työvoimareservinä. Eläkeläiset ovat hyvää työvoimaa työnantajan kannalta, sillä he tulevat töihin tarvittaessa, eikä heidän kanssaan tarvitse solmia vakituisia työsuhteita. He ovat usein motivoituneita ja osaavia työntekijöitä, joita ei tarvitse perehdyttää, vaan työn tekeminen on entuudestaan tuttua. Toisin on vastavalmistuneiden nuorten kohdalla, jotka tarvitsevat kokopäiväisen, vakituisen työsuhteen elättäkseen itsensä ja mahdollisen perheensä ja heidän ammatillinen oppimisensa on vasta alussa.

Monikko-hankkeessa (2007) tutkittiin muun muassa eri organisaation asenteita ikääntyviin työntekijöihin. Tutkittavana olivat hoito-, opetus- ja pelastusala. Näillä aloilla henkilöstö on ikääntynyttä, mikä asettaa haasteita organisaatioille henkilöstön hyvinvoinnissa ja tiedon siirrossa nuoremmille työntekijöille. (Airila 2007, 5.)

Eri aloilla oli havaittavissa eroja eri ikääntyneisiin työntekijöihin liitettyihin mielikuviin sen mukaan, millainen oli tutkittava organisaatio ja työn sisältö. Eroja oli esimerkiksi siinä, minkäikäinen työntekijä miellettiin ikääntyneeksi. Pelastuslaitoksella ikääntynyt työntekijä miellettiin nuorimmaksi. Jo yli 50-vuotiaasta alkaen henkilön katsottiin olevan ikääntynyt. Korkeimmaksi ikäraja määriteltiin vanhainkodissa, jossa yli 60-vuotiaasta pidettiin ikääntyneenä. Tämän selittää pelastuslaitoksella tehtävän työn fyysinen luonne. Tosin työ on kohtuullisen fyysistä myös vanhusten hoidossa. Kaiken kaikkiaan ikääntyneen työntekijän määrittely oli hyvin yksilöllistä. Usein ikääntyvän työntekijän ikäraja nousi vastaajan iän kasvaessa. Kronologisesti samanikäiset voidaan myös mieltää hyvin eri-ikäiseksi subjektiivisesti katsottuna. Toiset vanhenevat hitaammin kuin toiset. (em. 40–54.)

Ilmarisen teettämässä tutkimuksessa suurin osa jäi eläkkeelle sen vuoksi, että he kokivat tehneensä oman osuutensa työelämässä. Osa jäi eläkkeelle sen vuoksi, että työpaikan työjärjestelyt ja työ-

olosuhteet eivät enää vastanneet toiveita. Osalle työnantaja ehdotti eläkettä. Joka kymmenes ilmoitti syyksi työpaikan antamisen nuoremmalle tai työttömälle. Perhesyyt eivät olleet merkittävä syy eläkkeelle jäämiseen. (Kiander ym. 2012, 4.) Eläkkeelle jäämistä voisi todennäköisesti monissa tapauksissa lykätä sovittamalla työn tekemisen sisällöt, ajankohta ja vaatimukset työntekijän kykyihin ja jaksamiseen ottaen huomioon hänen toiveensa.

Kritiikkiä eläkeläisten työssäkäynnistä ovat esittäneet eläkeläisten itsensä lisäksi myös työikäiset. Heidän mielestään eläkeläiset vievät työpaikat sellaisilta, jotka oikeasti työtä tarvitsisivat. Nykyään on kuitenkin ollut havaittavissa selviä muutoksia asenteissa ikääntyviä työntekijöitä kohtaan. Kokeneet työntekijät koetaan voimavarana, joiden kautta nuoremmille välittyy ns. hiljaista tietoa. Tätä hiljaista tietoa löytyy jokaisesta työpaikasta ja jokaiselta työntekijältä. Sen kautta välittyy sellaista tietoa ja taitoa, mitä ei lukemalla pysty oppimaan. On kuitenkin huomattava se, että vaikka työttömyysluvut ovat meillä kohtuullisen korkeita, niin silti yli kahdeksankymmentä prosenttia työttömistä hyväksyy eläkeaikaisen työskentelyn (Eurofound 2012, 47).

3.5 Keskeiset ennustajat vanhuuseläkeaikaiseen työntekoon

Keskeisimpiä ennustajia eläkeaikaiseen työntekoon on esitetty useita, ja ne vaihtelevat riippuen tutkimuksista. Tuloksiin vaikuttaa myös se, onko tutkittu kaikkia eläkkeellä työskenteleviä vai vain palkansaaajia. Suurimmassa osassa tutkimuksissa ovat yrittäjät mukana, joten tulokset poikkeavat todennäköisesti niistä tuloksista, mitkä saataisiin pelkkiä palkansaaajia tarkastelemalla.

Kuitenkin aikaisempien tulosten perusteella voitaneen vetää tiettyjä johtopäätöksiä. Tulosten mukaan eläkkeellä työskentelevät ovat yleensä miehiä. He ovat hiljattain eläkkeelle jääneitä, joten he kuuluvat eläkeläisten ryhmässä nuorimpiin. He asuvat yleensä kaupungeissa ja ovat korkeammin koulutettuja kuin väestö keskimäärin. He tekevät pääsääntöisesti ruumiillisesti kevyttä työtä lähinnä toimihenkilöinä, erilaisissa asiantuntijatehtävissä. Työnantaja on usein yksityinen ja työsuhte on useimmilla jatkuva, mutta osa-aikainen. Taloudelliset seikat eivät ole pääasiallinen työnteon motiivi, vaan siihen vaikuttavat enemmän muut seikat, kuten sosiaalisuus ja elämän rytmittäminen. Lisäksi eläkkeellä työskentelyä lisäävät hyvä terveys, työn joustomahdollisuudet, vapaus valita ja ikäystävällisyys.

Suomalaisia tutkimuksia eläkeläisten työssäkäynnistä ei 2010-luvulta löydy. Ainoa 2010-luvulla julkaistu tutkimus aiheesta löytyi koko Euroopan Unionin aluetta koskien Eurofoundin tekemänä. Suomen osalta tutkimus käsitteli vain joitakin eläkkeellä työskentelyyn liittyviä tekijöitä, joten sen tulos oli kohtuullisen suppea, eikä kertonut kovin tarkkoja tietoja Suomen tilanteesta.

4 Tutkimuksen tavoitteet ja menetelmät

4.1 Tutkimuskysymykset ja -asetelma

Tarkoitus on selvittää Tilastokeskuksen vuonna 2010 Suomesta keräämästä työvoimatutkimuksen (European Labour Survey) aineistosta, kuinka paljon vanhuuseläkeikäiset palkansaajat käyvät ansiotyössä?

Lisäksi tarkastelen aineistosta muun muassa sitä, kumpaa sukupuolta työntekijät ovat, minkä ikäisiä he ovat, mikä on heidän siviilisäätynsä, koulutustasonsa, ammattiasemansa ja asuinpaikkansa sekä eroavatko he jotenkin heistä, jotka eivät työskentele eläkkeellä?

Tarkoitus on selvittää Tilastokeskuksen vuonna 2010 keräämästä työvoimatutkimuksen aineistosta, kuinka paljon 63-vuotta täyttäneet vanhuuseläkeikäiset käyvät ansiotyössä? Mukana analyysissa ovat palkansaajaeläkeläiset, sillä työurien pidentämiseen liittyvät keskustelun koskevat pääasiassa palkansaajia. Yrittäjät olen jättänyt varsinaisten analyysien ulkopuolelle, sillä heidän mukanaolonsa ei anna kuvaa työntekijöiden eläkkeellä työskentelemisestä. Yli puolet (65 %) kaikista eläkkeellä työskentelevistä on yrittäjiä tai heidän perheenjäseniään (taulukko 1). Yrittäjien suuri osuus johtune siitä, että heidän eläketurvansa on usein heikompi kuin toisen palveluksessa olevan. He eivät ehkä ole maksaneet tarpeeksi eläkemaksuja saadakseen riittävää eläkettä. Niinpä he ovat usein pakotettuja tekemään töitä eläkkeellä ollessa pärjätäkseen taloudellisesti. Toki monilla yrittäjyys on myös ns. verissä, ja he kokevat elämänsä tyhjäksi ilman työntekoa.

Taulukko 1 Eläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien, 63-vuotta, täyttäneiden palkansaajien ja yrittäjien ammattiasema (%)

	Palkansaaja	Yrittäjä	Työ perheen- jäsenen yrityk- sessä palkatta	Yhteensä (%)	Yhteensä (n)
Eläkeläiset	86	13	1	100	8329
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät	34	47	18	100	794
Yhteensä (n)	5715	1200	180		9123

Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < ,001$)
Työvoimatutkimus 2010

Lisäksi haen aineistosta niitä tekijöitä, joiden suhteen vanhuuseläkkeellä työssäkäyvät palkansaajat eroavat kokonaan eläkkeellä olevista palkansaajista.

4.2 Aineisto ja menetelmät

Aineisto

Aineiston löytäminen tutkimustani varten oli haastavaa, sillä eläkeläisten työssäkäyntiä on tutkittu suhteellisen vähän. Harkitsin myös oman aineiston keräämistä, mutta mittavien aineiston keräämiseen liittyvien resurssirajoitteiden vuoksi päädyin kuitenkin käyttämään valmista aineistoa, koska suhteellisen tuore aineisto löytyi. Oman aineiston keräämisessä olisi ollut se etu, että olisin voinut kysyä vain minua tässä tutkimuksessani kiinnostavia asioita. Osa valmiista aineistosta on tutkimukseni kannalta epäolennaista ja osaa haluamaani tietoa en valmiista aineistosta saa. Kuitenkin kaikkiin mielenkiintoisimpiin kysymyksiin nyt käytetty valmis aineisto pystyi vastaamaan.

Alun perin oli tarkoitus tarkastella vanhuuseläkkeellä työssäkäyntiä Tilastokeskuksen keräämän Työolotutkimuksen aineistosta. Tuossa tutkimuksessa aineisto oli kuitenkin liian pieni, jonka vuoksi päädyin Työvoimatutkimukseen, sillä siitä löytyi riittävä määrä eläkkeellä työskenteleviä.

Tutkimuksen aineistoksi valikoitui siis vuoden 2010 Suomesta kerätty Työvoimatutkimus. (Labour Force Survey). Siinä tapausten määrä on suuri. Työvoimatutkimus kerää tilastotietoja 15–74-

vuotiaan väestön työllisyydestä, työttömyydestä, erilaisista työsuhteista ja työajoista sekä työvoiman ulkopuolisen väestön toiminnasta ja kotitalouksien työssäkäynnistä. (Eurostat 2013.)

Suomessa työvoimatutkimuksen tiedonkeruu perustuu Tilastokeskuksen väestötietokannasta kahdesti vuodessa satunnaisesti poimittuun otokseen. Otos on poimittu satunnaisotannalla Tilastokeskuksen väestötietokannasta. Tiedot kerätään tietokoneavusteisilla puhelinhaastatteluilla, ja kuukausittainen otos on noin 12 000 henkeä, keksimäärin joka kolmas perusjoukosta. Samaa vastaajaa haastatellaan kaikkiaan viisi kertaa. Haastattelujen väli on kolme kuukautta. Vastaajien antamien tietojen pohjalta luodaan kuva koko 15–74-vuotiaan väestön toiminnasta, sillä heiltä kysytään työmarkkinoille osallistumista, työllisyyttä, työttömyyttä ja työaikaa kuukausittain, neljännesvuosittain ja vuosittain. Vuonna 2012 tehtiin noin 106 000 puhelinhaastattelua, vastauskadon ollessa noin 26 prosenttia. Otoksesta saadut tulokset painotetaan koko väestön mukaan. (Tilastokeskus, 2013b.)

Tarkoitukseni on tarkastella Työolotutkimuksen aineistosta eläkeläisten työssäkäyntiä. Kuinka paljon sitä esiintyy, ja onko työssäkäyvillä joitakin erityispiirteitä ja eroavatko he kokonaan eläkkeellä olevista 63-vuotta täyttäneistä. Valitsin alaikärajaksi 63-vuotta, sillä se on alin ikä, jolloin Suomen eläkejärjestelmän mukaan on mahdollisuus päästä vanhuuseläkkeelle.

Kvantitatiivinen aineisto antaa tutkimuskysymyksiini vastaukset parhaiten, sillä pystytään vastaamaan kysymykseen kuinka paljon (Jokivuori & Hietala 2007, 23). Myös aikaisemmat tutkimukset eläkeläisten työskentelystä ovat suurimmaksi osaksi olleet kvantitatiivisia tutkimuksia, jotka ovat perustuneet kyselyaineistoihin. Niinpä samojen menetelmien käyttö omassa tutkimuksessa tuntuu mielekkäältä. Näin myös vertailu aikaisempiin tuloksiin on helpompaa.

On kuitenkin huomiotava se seikka, että tutkimuksella pystyy vastaamaan vain niihin asioihin, joita on kysytty. Tieto, jota tutkimus tuottaa on aina valikoitunutta. Näin on etenkin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, sillä siinä kerätään tietoa vain siitä, mikä on mielletty tärkeäksi. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa tutkijan on tunnettava riittävän hyvin se merkitysjärjestelmä, joka koskee tutkittavaa kohdetta ympäristöineen. Usein tutkittavat ilmiöt ovat tunnettuja arkielämässä, mutta esimerkiksi niiden yleisyyttä ei saada selville ilman kvantitatiivista tutkimusta. (Alkula & Pöntinen & Ylöstalo 1994, 20-21.)

Erona pelkkään tilastotieteelliseen tutkimukseen yhteiskunta- ja ihmistieteellisissä tutkimuksissa on se, että tilastotiede on kiinnostunut pääasiassa pelkästään analyysin tuottamista tunnusluvuista. Ihmistieteellisissä tutkimuksissa ollaan kiinnostuneista siitä, millaisia yhteyksiä eri ilmiöillä on. (Jokivuori & Hietala 2007, 11.)

Kuvailevina menetelminä analyysissäni käytän sekä frekvenssijakaumia että ristiintaulukointeja. Monimuuttujamenetelmänä käytän regressioanalyysia.

Ristiintaulukointi

Ristiintaulukoinnissa tutkitaan ilmiöiden välisiä yhteyksiä, riippuvuuksia eli sitä kertooko tulos otoksen muuttujien yhteyden. Ristiintaulukoinnissa otetaan huomioon havainnon sijainti samanaikaisesti kaikilla taulukoitavilla muuttujilla. Aineistosta etsitään yhteisvaihteluja eli sitä, muuttuuko toisen muuttujan arvo, jos toisen arvo muuttuu. Lisäksi tutkitaan sitä, onko muuttujien riippuvuudella tilastollista merkitsevyyttä. Ristiintaulukointi sopii erittäin hyvin eri osajoukkojen vertailuun. Vertailulla saadaan selville osajoukkojen yhtäläisyyksiä ja eroja. Tilastollinen merkitsevyys ristiintaulukoinnissa saadaan selville tekemällä Pearson χ^2 – testi (khiin neliö). Mikäli testi on tilastollisesti merkitsevä, aineistosta saadun tuloksen voidaan olettaa koskevan koko perusjoukkoa. Merkitsevyydessä tarkastellaan sitä, onko riippuvuus otantasattuman vaikutusta, vaikka perusjoukon muuttujat ovat riippumattomia. (Mamia 2005, 31; Alkula ym. 1994, 175, 189, 216.)

Yleisesti käytetyt p-arvot (Pearson χ^2) ja niiden merkitsevyystasot ovat:

$p < 0,001$ tilastollisesti erittäin merkitsevä

$p < 0,01$ tilastollisesti merkitsevä

$p < 0,05$ tilastollisesti melkein merkitsevä

P-arvo $p < 0,001$ kertoo sen, että todennäköisyys tuloksen virheellisyyteen on alle 0,1 prosenttia. On kuitenkin hyvä muistaa, että arvot ovat vain ohjeellisia, joten ne ovat vain tulkinnan tekemisen apuvälineitä. (Jokivuori & Hietala 2007, 34.)

Logistinen regressioanalyysi

Logistisella regressioanalyysillä on tarkoitus arvioida eri taustamuuttujien vaikutusta eläkkeellä työssäkäyntiin eli kuinka paljon selittävän (esim. sukupuoli) muuttujan yhden luokan muutos lisää selitettävän (eläkkeellä työssäkäynti) muuttujan riskiä kuulua suurempiarvoiseen luokkaan. Logistisessa regressioanalyysissä selitettävä muuttuja on aina kaksiluokkainen eli se on muotoa kyllä - ei, matala - korkea, ei sovi - sopii jne. Selittävät muuttujat voivat olla sekä jatkuvia että luokittelustaiteikollisia. Kun muuttujilla on ymmärrettävä mitta-aulukko, tulkinta on helpompaa. Muuttujien ei välttämättä tarvitse olla normatiivisia, mutta niiden on kuitenkin oltava keskenään riippumattomia ja selitettävän muuttujan on oltava lineaarisesti yhteydessä selittäviin tekijöihin. Selittävistä muuttujista asetetaan jokin muuttuja vertailutasoksi, johon muita muuttujia verrataan. Tuloksia voidaan siten verrata konkreettisesti toisiinsa eli niistä on mahdollista esimerkiksi sitä, lisääkö korkea koulutustaso eläkkeellä työskentelyä (Jokivuori & Hietala 2007, 56–59; Alkula ym. 1994, 252.)

Regressioanalyysin etuna ristiintaulukointiin on se, että sen tekemiseen ei tarvita niin suurta aineistoa kuin ristiintaulukoinnissa. Siinä voidaan tarkastella eri tekijöiden vaikutuksia yhtä aikaa selitettävään muuttujaan ilman, että tutkimusasetelma hajautuisi ristiintaulukoinnin tapaan useisiin eri taulukoihin, joista olisi pystyttävä tekemään kokonaisjäsenitys yksittäisten erojen havaitsemisen sijasta. Regressioanalyysiä käytettäessä on muistettava se, että muuttujia valittaessa on erotettava sisällöllinen ja tilastollinen ajattelu. Jos ajattelee pelkästään tilastolliselta kannalta, analyysistä voi jäädä pois tilastollisesti merkittäviä muuttujia tai siihen voi tulla mukaan muuttujia, jotka eivät ole selittävinä tekijöinä mielekkäitä. (Alkula ym. 1994, 252–255.)

Omassa aineistossani eläkeikäiset on jaettu kahteen luokkaan, eläkkeellä työskenteleviin ja niihin, jotka eivät käy työssä eläkkeellä. Tämän jaon avulla voin tarkastella sitä, eroavatko nämä ryhmät jotenkin toisistaan.

4.3 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksen eettisyys on erittäin tärkeää. Siihen liittyvistä rikkomuksista on viime vuosina saanut lukea lehdistä suhteellisen usein. Eettisyys tutkimuksessa unohtuu usein varsinkin silloin, kun tutkimuksen tekeminen tuottaa tekijälleen taloudellista hyötyä. Esimerkiksi lääketieteellisissä tutki-

muksissa voidaan keksiä haamupotilaita palkkion saamiseksi. Tutkielman kirjoittaminen ei tuo tekijälleen varsinaista taloudellista hyötyä, mutta riski keksiä tuloksia on olemassa, sillä ilman tutkielmaa ei valmistu. Esimerkiksi, jos tekee itse haastattelut, on mahdollisuus valehaastatteluihin. Litteroinnissa jonkin tutkimukselle oleellisen asian lisääminen tai poisjättäminen on myös mahdollista. Oman tutkimukseni aineisto ja tulokset ovat tarkistettavissa, sillä aineisto on saatavana Tilastokeskuksesta, eikä niiden tarkistaminen vaadi kuin SPSS-ohjelman käytön osaamista.

Tutkimustuloksia raportoitaessa on ajateltava sekä tulosten lukijoita että niitä, joista tutkimus on tehty. Tutkimukseen osallistujille annetut lupaukset mm. tietosuojasta on pystyttävä pitämään. Näin tuloksia ei voida henkilöidä kehenkään yksittäiseen ihmiseen. Tutkimus ja sen tulokset eivät saa aiheuttaa haittaa tutkittavalle. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa on huolehdittava siitä, että otoskoot ovat riittävän suuria, jotta tuloksista voidaan tehdä luotettavia päätelmiä. (Alkula ym. 1994, 295-296.)

Tulosten tulkinnassa on oltava objektiivinen. On varottava niiden liiallista yleistämistä ja tulkittava vain sitä, minkä varmasti osaa ja siinä kontekstissa, missä tutkimus on tehty. Usein tutkimustulokset on suhteutettava paikkaan ja aikaan. Mikä pätee meillä, ei päde ehkä muualla. Tutkimuksen tekijällä on suuri vastuu siinä, että myös aiheesta vähemmän tietävä lukija saa siitä oikean kuvan. (Alkula ym. 1994, 297-299.)

Oma tutkimukseni perustuu siis jo olemassa olevaan aineistoon, jonka Tilastokeskus on kerännyt. Tilastokeskus on poistanut tutkimuskäyttöön luovutettavista aineistoista kaikki tiedot, jotka voitaisiin kohdistaa johonkin tiettyyn henkilöön. Aineisto on myös kooltaan suuri ja kerätty koko Suomen alueelta, joten tietojen yksilöiminen on äärimmäisen hankalaa. Tietosuoja lisää myös se, että tutkimukseen osallistuneet henkilöt ilmoitetaan ainoastaan numeroina, eikä tarkkaa syntymäaikaa tai asuinpaikkaa voi selvittää. Lisäksi allekirjoitin sopimuksen, jossa lupasin käyttää aineistoa vain oman tutkimukseni tekemiseen luovuttamatta sitä kenenkään ulkopuolisen käyttöön.

5 Tutkimustulokset

5.1 Aineiston muokkaaminen

Aluksi Työolotutkimuksen aineistosta (n=112 018) valittiin tutkimusaineistoksi 63-vuotta täyttäneet henkilöt (n=19 758). Tämän jälkeen 63-vuotta täyttäneistä muodostettiin uusi muuttuja (eläketyo3), jonka muodostavat eläkkeellä olevat palkansaajat (n=6758) ja yrittäjät (n=1571), eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat (n=272) ja yrittäjät (n=522). Muut koodattiin missing-arvoiksi (n=10 635). Rajasin ikäryhmän tähän, koska 63-vuotiaana on Suomen eläkelain mukaan mahdollista jäädä vanhuuseläkkeelle. Tämän jälkeen muodostin dummy-muuttujan eläketyo3-muuttujasta, jonka ryhmät muodostivat palkansaajaeläkeläiset (n=6758) ja eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat (n=272). Eläkkeellä palkansaajista työskentelee tässä tutkimusaineistossa noin joka kahdeskymmenes (taulukko 2). Uusi muuttuja sai nimen eläketyo3_uusi. Yrittäjät koodasin puuttuviksi arvoiksi (n=2093).

Taulukko 2 Palkansaajaeläkeläiset ja ansiotyötä eläkkeellä tekevät 63-vuotta täyttäneet palkansaajat

	n	%
Palkansaajaeläkeläiset	6758	96
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	272	4
Yhteensä	7030	100

Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

län muutin jatkuvasta kaksiluokkaiseksi. Ensimmäisen ryhmän muodostavat 63–68-vuotiaat. Toisen ryhmään kuuluvat kaikki 69-vuotta täyttäneet. Ensimmäisen ikäryhmän muodostavat joustavan eläkkeellesiirtymisiän piiriin kuuluvat, joiden työnteko kerryttää eläkettä. Toiseen ikäryhmään kuuluvat ne, jotka ylittävät eläkeiän, eikä heidän työntekonsa kerrytä enää eläkettä.

5.2 Kuvailevat tulokset

Aloitin analyysin ristiintaulukoimalla eläkeläisistä ja ansiotyötä eläkkeellä tekevästä palkansaajista muodostetun muuttujan iän, sukupuolen, siviilisäädyn, asuinalueen, koulutusasteen ja -alan, sosio-ekonomisen aseman, pohjakoulutuksen, ammattiaseman ja perheen työllisten määrän mukaan. Tämän jälkeen elaboroin eli häivytin kahden alkuperäisen muuttujan havaitusta yhteydestä kolmannen tekijän vaikutuksen.

Ikä

Eläkkeellä olevista palkansaajista vanhempaan ikäryhmään (69-vuotta täyttäneet) kuuluu noin joka kuudes (14 %) yli 63-vuotiaista. Ansiotyötä tekevästä eläkeläispalkansaajista vanhempaan ikäryhmään kuuluu peräti joka neljäs (25 %). (taulukko 3). Eläkkeellä työskenteleviä löytyy eniten 63-, 66- ja 67-vuotiaista. Näihin ikäryhmiin kuuluu yhteensä reilu neljäkymmentä prosenttia (42 %) eläkkeellä työskentelevistä. Eläkkeellä ansiotyössä nuoremmassa ikäryhmässä käy 3 % koko tutkimusaineistosta. Vanhemmassa ikäryhmässä työssä kävijöitä on yli kaksinkertainen määrä (7 %). Keski-ikä palkansaajaeläkeläisillä on 65,5 ja eläkkeellä työskentelevillä palkansaajilla 66,6.

Taulukko 3 Palkansaajaeläkeläiset ja ansiotyötä eläkkeellä tekevät 63-vuotta täyttäneet palkansaajat ikäryhmittäin (%)

	63–68- vuotta	69–74- vuotta	Yhteensä (%)	Yhteensä (n)
Palkansaajaeläkeläiset	86	14	100	6758
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	75	25	100	272
Yhteensä (n)	6023	1007		7030
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	3	7		

Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < ,001$)
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Sukupuoli

Eläkkeellä ansiotyötä tekeviä palkansaajamiehiä (taulukko 4) on kymmenen prosenttia enemmän (n=149) kuin naisia (n=123), kun kokonaan eläkkeellä olevista tilanne on päinvastainen eli eläkkeellä olevia naispalkansaajia on vajaa kymmenen prosenttia enemmän (54 %). Tutkimusaineiston miehistä eläkkeellä työskentelee joka kahdeskymmenes. Naisista hieman vähemmän (3 %).

Taulukko 4 Palkansaajaeläkeläiset ja ansiotyötä eläkkeellä tekevät 63-vuotta täyttäneet palkansaajat sukupuolittain (%)

	Mies	Nainen	Yhteensä (%)	Yhteensä (n)
Palkansaajaeläkeläiset	46	54	100	6758
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	55	45	100	272
Yhteensä (n)	3253	3777		7030
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	5	3		

Tulos on tilastollisesti merkitsevä ($,001 \leq p < ,01$)
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Kokonaan eläkkeellä olevien ryhmässä 63–68-vuotiaisiin kuuluu enemmän sekä miehiä (84 %) että naisia (88 %) kuin eläkkeellä työskenteleviin, jossa miehiä on reilu seitsemänkymmentä prosenttia (72 %) ja naisia vajaa kahdeksankymmentä prosenttia (79 %) (taulukko 5). Työssä eläkkeellä nuoremman ikäryhmän miehistä käy 4 %. Vanhemmassa ikäryhmässä heitä on kaksinkertainen määrä (8 %). Naisissakin työssä käyviä on enemmän vanhemmassa ikäryhmässä. Nuoremmassa ikäryhmässä heitä on 3 % ja vanhemmassa 5 %.

Taulukko 5 Ikäryhmät jaoteltuna sukupuolittain palkansaajaeläkeläisten ja ansiotyötä eläkkeellä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien mukaan (%)

	63–68-vuotiaat		Yht. (%)	Yli 69-vuotiaat		Yht. (%)	Yht. (n)
	Mies	Nainen		Mies	Nainen		
Palkansaajaeläkeläiset	45	55	100	52	48	100	6758
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	53	47	100	62	38	100	272
Yht. (n)	2726	3297		527	480		7030
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	4	3		8	5		

Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä miehillä ($p < ,001$) ja merkitsevä ($,001 \leq p < ,01$) naisilla
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Siviilisääty ja perheen työllisten määrä

Siviilisäätyä (taulukko 6) tarkasteltaessa huomioitavaa on, että eläkkeellä ansiotyötä tekevien joukossa on enemmän avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa eläviä (72 %), kun vastaava luku eläkeläisissä on 66 %. Ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus koko tutkimusaineiston naimattomista on 3 % ja virallisessa parisuhteessa elävistä 4 %. Mielenkiintoista aineistossa on se, että avoliittoa ei ole määritelty erikseen, vaikka se ei siviilisääty olekaan. Se on kuitenkin nyky-yhteiskunnassa yleinen parisuhteen muoto ja varmasti vaikuttaa jonkin verran tuloksiin, jos avoliitossa elävät tilastoidaan naimattomiksi. Siviilisääty oman ilmoituksen mukaan -kysymyksessä on erikseen mahdollisuus valita myös avoliitto-vaihtoehto. Tähän kysymykseen oli kuitenkin vastannut vain pieni osa aineistosta, koska kototaloustiedot oli esitetty vain osalle vastaajista (viidennen rotaation vastaajat), joten sen mukaan ottaminen ei ollut mielekästä.

Taulukko 6 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien siviilisääty (%)

	Naimaton	Virallinen parisuhde	Yhteensä (%)	Yhteensä (n)
Palkansaajaeläkeläiset	34	66	100	6758
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	28	72	100	272
Yhteensä (n)	2361	4669		7030
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	3	4		

Tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä ($0,01 \leq p < 0,05$)
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Tässä aineistossa perheen työllisten määrällä ei näytä olevan merkitystä sille, käydäänkö eläkkeellä työssä vai ei. Eläkkeellä työskentelevistä vain vajaalla viidenneksellä (17 %) kotitaloudessa käy eläkeläisen lisäksi myös joku muu perheenjäsen töissä. Tosin on huomioitava, että vain osa eläkkeellä työskentelijöistä on vastannut tähän kysymykseen.

Parisuhteessa eläminen (taulukko 7) on yleisempää sekä kokonaan eläkkeellä olevilla (74 %) että ansiotyötä eläkkeellä tekevillä (76 %) miehillä kuin naisilla. Parisuhteessa elävien miesten ja naisten määrä eroaa enemmän kokonaan eläkkeellä (15 prosenttiyksikköä) olevien kuin ansiotyötä eläkkeellä tekeviin (9 prosenttiyksikköä) ryhmässä. Ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus koko tutkimusaineiston naimattomista miehistä on 4 % ja naisista 3 %. Virallisessa parisuhteessa eläviä miehistä heitä on 5 % ja naisia 4 %. Molemmilla sukupuolilla parisuhteessa elävien osuus on siis prosenttiyksikön suurempi kuin naimattomien.

Taulukko 7 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien siviilisäätö sukupuolittain (%)

	Naimaton		Yht. (%)	Virallinen parisuhde		Yht. (%)	Yht. (n)
	Mies	Nainen		Mies	Nainen		
Palkansaajaeläkeläiset	26	41	100	74	59	100	6758
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	24	33	100	76	67	100	272
Yht. (n)	833	1528		2420	2249		7030
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	4	3		5	4		

Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Asuinalue

Asuinalueen (taulukko 8) mukaan ryhmät eroavat toisistaan niin, että kaupunkimaisessa ympäristössä asuu kokonaan eläkkeellä olevista palkansaajista noin seitsemänkymmentä prosenttia (69 %). Eläkkeellä ansiotyötä tekevästä palkansaajista kaupunkimaisissa kunnissa asuu vajaa kaksi kolmasosaa (61 %). Taajaan asutuissa ja maaseutumaaisissa kunnissa ansiotyötä tekevästä eläkeläisistä asuu suhteellisesti ottaen enemmän (39 %) kuin kokonaan eläkkeellä olevista (31 %). Ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus koko tutkimusaineiston kaupunkimaisissa kunnissa asuvista on 4 %, taajaan asutuissa kunnissa 5 % ja maaseutumaaisissa kunnissa 3 %.

Taulukko 8 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien asuinalue (%)

	Kaupunkimaiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maaseutumaiset kunnat	Yht. (%)	Yht. (n)
Palkansaajaeläkeläiset	69	16	15	100	6758
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	61	22	17	100	272
Yht. (n)	4818	1171	1041		7030
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	4	5	3		

Tulos on tilastollisesti melkein merkitsevä ($0,01 \leq p < ,05$)
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Palkansaajaeläkeläisissä sekä miesten että naisten osuudet asuinalueittain ovat samat. Noin kaksi kolmasosaa (67 %) heistä asuu kaupunkimaisissa kunnissa. Loput jakautuvat tasaisesti taajaan asuttujen ja maaseutumaisten kuntien kesken.

Eläkkeellä ansiotyötä tekevissä on sen sijaan havaittavissa eroja sukupuolten välillä. Etenkin taajaan asutuissa kunnissa naiset käyvät eläkkeellä enemmän ansiotyössä kuin miehet. Ansiotyötä eläkkeellä tekevistä naisista taajaan asutuissa kunnissa asuu reilu neljäsosa (28 %). Ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus koko tutkimusaineiston taajaan asutuissa kunnissa asuvista naisista on 6 %. Eläkkeellä työskentelevistä miehistä taajaan asutuissa kunnissa asuu vajaa viidennes (18 %). Koko tutkimusaineistosta taajaan asutuissa kunnissa asuvien, ansiotyötä tekevien miesten, osuus on 5 %. Ansiotyötä eläkkeellä tekevien kaupunkimaisissa kunnissa asuvien, palkansaajamiesten osuus tutkimusaineistosta on 5 %. Naisten osuus on pienempi (3 %). Maaseutumaisissa kunnissa koko aineistosta ansiotyössä käyviä miehiä asuu 5 % ja naisia 4 %.

Taulukko 9 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien asuinalue sukupuolittain (%)

		Kaupunki- maiset kunnat	Taajaan asutut kunnat	Maa- seutu- maiset kunnat	Yht. (%)	Yht. (n)
Palkansaajaeläkeläiset	Mies	67	17	16	100	3104
	Nainen	67	17	16	100	3654
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	Mies	65	18	17	100	149
	Nainen	56	28	16	100	123
Yht. (n)		4818	1171	1041		7030
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	Mies	5	5	5		
	Nainen	3	6	4		

Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä naisilla ((p < ,001)
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Eniten (48 %) eläkkeellä ansiotyötä tekevistä asuu Etelä-Suomessa (taulukko 10). Etelä-Suomen tulokseen on yhdistetty Ahvenanmaa, jonka osuus kokonaisuudesta on pieni. Vähiten eläkkeellä työskennellään Pohjois-Suomessa (8 %). Länsi-Suomessa asuu eniten eläkkeellä työssä käyviä (5 %) ja vähiten Etelä-Suomessa (3 %). Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvista eläkkeellä työssä käy 4 %. Erot eri alueiden välillä ovat pieniä, eivätkä ne ole tilastollisesti merkitseviä. Elinkeino-, ympäristö- ja liikennekeskusten mukaan jaoteltuna, tapausten määrät ELY-keskusta kohden, ovat niin pieniä, että analyysia ei kannata tehdä.

Taulukko 10 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien asuinalue suuralueittain (%)

	Etelä-Suomi	Länsi-Suomi	Itä-Suomi	Pohjois-Suomi	Yht. (%)	Yht. (n)
Palkansaajaeläkeläiset	53	25	12	9	100	6758
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	48	32	12	8	100	272
Yht. (n)	3740	1792	860	638		7030
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	3	5	4	4		

Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Koulutus, ammatti ja sosioekonominen asema

Yleissivistävän pohjakoulutuksen saannissa ryhmät eivät eroa toisistaan. Molemmissa ryhmissä on noin puolet kansakoulun tai osan keskikoulua suorittaneita. Noin neljäsosa on käynyt keskikoulun tai lukion.

Ryhmät eivät eroa myöskään ammatillisen koulutusasteen suhteen merkitsevästi. Vuonna 1960 ammatillisessa koulutuksessa olevia oli vajaa viidesosa vuoteen 2008 verrattuna. Yliopistoissa opiskelevien määrä oli tuolloin vain noin yksitoista prosenttia vuoden 2008 opiskelijamäärään verrattuna. (Tilastokeskus 2013c.) Keskiasteen suorittaneita oli eläkkeellä työskentelevissä hieman enemmän (3,6 %) kuin kokonaan eläkkeellä olevissa. Vastaavasti korkeakouluasteen suorittaneita eläkkeellä työskentelevistä oli vähemmän (3,5 %) kuin kokonaan eläkkeellä olevissa.

Koulutusaloissa ei ollut merkittäviä eroja vertailtujen ryhmien suhteen. Eläkkeellä työskentelevissä eniten (32 %) on tekniikan ja vähiten (2 %) luonnontieteellisen koulutuksen saaneita. Myös eläkeläisistä suurin osa on saanut tekniikan koulutuksen.

Eniten palkansaajaeläkeläiset työskentelevät erilaisissa asiantuntijatehtävissä (taulukko 11). Melkein neljäkymmentä prosenttia (38 %) työskentelee joko erityisasiantuntijana tai asiantuntijana. Asian-

tuntijoihin kuuluvat esimerkiksi lääkärit ja opistotasaisen terveydenhuollon koulutuksen saaneet. Tilastokeskuksen vuoden 2010 ammattiluokituksista voi päätellä sen, että erityisasiantuntijoilla näyttäisi pääsääntöisesti olevan korkeakoulututkinto ja asiantuntijoilla opistotasoinen koulutus (Tilastokeskus 2013d). Vähiten eläkkeellä töitä tekevät toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät (4 %). Eläkkeellä ansiotyötä tekevien osuus koko aineistosta vaihtelee toimisto- ja asiakaspalvelu- sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden kahdesta prosentista maanviljelijöiden ja metsätyöntekijöiden neljääntoista prosenttiin. Vaikka tässä tutkimuksessa ei ole mukana yrittäjiä maanviljelijöiden ja metsätyöntekijöiden osuus eläkkeellä työssä käyvistä on yllättävän suuri.

Taulukko 11 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien ammattiluokitus (%)

	Palkansaaja- eläkeläiset	Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	Eläkkeellä ansiotyötä tekevien osuus tutki- musaineistosta (%)
Johtajat	9	6	3
Erityisasiantuntijat	19	21	4
Asiantuntijat	17	17	4
Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijät	9	4	2
Palvelu- ja myyntityöntekijät	12	14	4
Maanviljelijät, metsätyöntekijät ym.	1	5	14
Rakennus-, korjaus- ja valmistus- työntekijät	12	7	2
Prosessi- ja korjaustyöntekijät	9	10	4
Muut työntekijät	12	16	5
Yhteensä (%)	100	100	
Yhteensä (n)	6718	271	

Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < ,001$)
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Toimialojen vertailu ei tässä aineistossa onnistu, sillä käytössä on Tilastokeskuksen vuoden 2008 toimialaluokitus. Luokituksessa on eritelty lähes sata eri toimialaa, joten yksikköjen määrä eri toimialaa kohden on liian pieni.

Sosioekonomiselta asemaltaan eläkkeellä työskentelevät palkansaajat kuuluvat suhteellisen tasaisesti työntekijöihin sekä alempiin ja ylempiin toimihenkilöihin. Toimihenkilöiden osuus, jos mukaan otetaan sekä alemmat että ylemmät toimihenkilöt, on kuitenkin lähes kaksinkertainen (62 %) työntekijöihin (38 %) verrattuna.

Työaika, työsuhteen kesto ja jatkuvuus

Yli puolet (52 %) työskentelee eläkkeellä enimmillään kymmenen tuntia viikossa (taulukko 12). Suurin osa haluaa työskennellä vain osa-aikaisesti. Vain pieni osa tekee tai haluaisi tehdä täyttä työviikkoa. Yhdeksän kymmenestä (90 %) pitää tehtyä tuntimäärää itselleen sopivana, eikä haluaisi lisätä työntekoon käytettyä aikaa. Noin kuusi prosenttia kokonaan eläkkeellä olevista haluaisi tehdä ansiotyötä, jos sopivaa työtä olisi tarjolla. Työsuhde on lähes kuudellakymmenellä prosentilla (58 %) toistaiseksi voimassaoleva. Reilulla puolella (57 %), on kestänyt korkeintaan kymmenen vuotta, mutta yli kolmekymmentä vuotta kestänyt työsuhde on lähes joka viidennellä (18 %).

Taulukko 12 Eläkkeellä työskentelevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien tehdyt työtunnit ja toivetyöaika (%)

	1-10	11-20	21-30	31->	Yhteensä (%)	Yhteensä (n)
Tutkimusviikolla tehdyt työtunnit	51	33	10	7	100	221
Toivetyöaika	44	40	12	3	100	245

Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Yli puolella (57 %) eläkkeellä työskentelevistä 63-vuotta täyttäneistä palkansaajista työsuhde nykyiseen työnantajaan on kestänyt enintään kymmenen vuotta (taulukko 13). Vastaavasti kokonaan eläkkeellä olevilla vain vajaalla kolmanneksella (29 %) työsuhde on kestänyt yhtä lyhyen aikaa.

Eläkkeellä työskentelevillä työsuhde on kestänyt yli kolmekymmentä vuotta vajaalla viidenneksellä (18 %) ja kokonaan eläkkeellä olevilla melkein kolmanneksella (29 %).

Taulukko 13 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien työsuhteen kesto (%)

	0–10-v.	11–20-v.	21–30-v.	31-v.–>	Yht. (%)	Yht. (n)
Palkansaajaeläkeläiset	29	21	20	29	100	1005
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	57	13	13	18	100	272
Yht. (n)	450	252	237	338		1277

Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < ,001$)
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Yli puolella (58 %) ansiotyötä tekevillä palkansaajaeläkeläisillä työsuhde on jatkuva, toistaiseksi voimassa oleva, vaikka tehdyt työtuntimäärät ovat pieniä.

Työnantajasektori

Eläkkeellä työskennellään yleisimmin yksityisen sektorin palveluksessa (taulukko 14). Lähes kahdeksallakymmenellä prosentilla ansiotyötä tekevästä eläkeläisistä työnantaja on yksityinen. Vähiten työskennellään valtion palveluksessa (4 %). Kunta on ollut merkittävä työnantaja kokonaan eläkkeellä oleville, sillä heistä lähes joka kolmas (30 %) on ollut kunnalla töissä. Eläkkeellä työskentelevissä tämä luku on pudonnut lähes puoleen (18 %). Valtio on työllistäjänä kohtuullisen pieni verrattuna muihin sektoreihin niin kokonaan eläkkeellä olevien kuin eläkkeellä ansiotyötä tekevien ryhmässä. Sen osuus työllistäjänä on pudonnut puoleen, kahdeksasta neljään prosenttiin, eläkkeellä ansiotyötä tekevien ryhmässä verrattuna niihin, jotka ovat olleet valtion palveluksessa ennen eläkkeelle jäämistä. Eläkkeellä ansiotyötä tekevien osuus koko tutkimusaineistosta yksityisellä työnantajalla työskentelevistä on 5 %. Valtiolla ja kunnilla työskentelevistä heidän osuutensa on alle puolet (molemmilla 2 %) yksityisellä työskentelevistä.

Taulukko 14 Palkansaajaeläkeläiset ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien työnantajatyypin (%)

	Valtio	Kunta, kuntayhtymä	Yksityinen työnantaja	Yhteensä (%)	Yhteensä (n)
Palkansaajaeläkeläiset	8	30	62	100	6696
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	4	18	78	100	268
Yhteensä (n)	532	2076	4356		6964
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	2	2	5		

Tulos on tilastollisesti erittäin merkitsevä ($p < ,001$)
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

Molemmat sukupuolet työskentelevät eläkkeellä yleisimmin yksityisen sektorin palveluksessa (taulukko 15). Miehistä yksityisellä työskentelee yli kahdeksankymmentäprosenttia (86 %). Naisia yksityisellä työskentelee reilusti vähemmän. Naisia on yksityisen työnantajan palveluksessa vajaa seitsemänkymmentä prosenttia (69 %). Yksityinen työnantaja on nostanut suosiotaan etenkin eläkkeellä työskentelevien naisten keskuudessa. Eläkkeellä olevista palkansaajanaistoista puolet työskenteli julkisella ja puolet yksityisellä sektorilla. Eläkkeellä työskentelevissä yksityisellä sektorilla työskentelevien osuus on lisääntynyt lähes viidenneksellä (19 %). Ansiotyötä eläkkeellä tekevien, yksityisellä sektorilla työskentelevien, palkansaajamiesten osuus tutkimusaineistosta on 5 %. Naisten osuus yksityisellä on hieman pienempi (4 %). Ansiotyötä tekevien osuus on julkisella sektorilla miehillä 3 % ja naisilla 2 %.

Taulukko 15 Palkansaajaeläkeläisten ja eläkkeellä ansiotyötä tekevien 63-vuotta täyttäneiden palkansaajien työnantajatyypin sukupuolittain (%)

		Julkinen sektori	Yksityinen sektori	Yhteensä (%)	Yhteensä (n)
Palkansaajaeläkeläiset	Mies	24	76	100	3084
	Nainen	50	50	100	3612
Eläkkeellä ansiotyötä tekevät palkansaajat	Mies	14	86	100	147
	Nainen	31	69	100	121
Yhteensä (n)		2608	4356		6964
Eläkkeellä ansiotyötä tekevien palkansaajien osuus tutkimusaineistosta (%)	Mies	3	5		
	Nainen	2	4		

Tulos on tilastollisesti merkitsevä miehillä ja erittäin merkitsevä naisilla ($p < ,001$)
Tilastokeskus, Työvoimatutkimus 2010

5.3 Logistinen regressioanalyysi

Tein aineistostani logistisen regressioanalyysin (taulukko 16), jossa selittäviksi tekijöiksi valitsin sukupuolen, siviilisäädyn, iän, tilastollisen kuntaryhmituksen ja työnantajasektorin. Analyysiin tuli mukaan lähes koko tutkimusaineisto (99 %).

Lisäksi olisin halunnut regressioanalyysiin mukaan työsuhteen keston, koska sen tulos ristiintaulukoinnissa oli erittäin merkitsevä. Jätin sen kuitenkin pois, koska aineistoon ei olisi tullut mukaan vain vajaa kaksikymmentä prosenttia koko tutkimusaineistosta, sillä kokonaan eläkkeellä olevien ryhmästä oli tähän kysymykseen vastattu vähän. Mikään selitettävistä muuttujista ei ollut jatkuva.

Oma aineistoni ja mallin selitysvoima ei näyttäisi olevan kovin hyvä, sillä logistisen regressioanalyysin Horner ja Lemeshown testin p-arvo on näillä muuttujilla 0,04. Jos p-arvo jää alle 0,05, mallia ei kannattaisi käyttää. Raja-arvo on kuitenkin vai suositus, ja se on tässä analyysissä niin

lähellä, että päätin ottaa analyysin mukaan. Malli selittää vain 0,9–3,2 % selitettävän muuttujan vaihtelusta. Kuitenkin Waldin testisuure on kaikissa luokissa yli merkitsevyysrajan ($>0,05$). Tulos on erittäin merkitsevä iän ja työnantajatyypin mukaan ja merkitsevä maaseutumaisten kuntien suhteen.

Taulukko 16 Palkansaajaeläkeläisten ansiotyössä käyntiä ennustavat tekijät (logistinen regressio-analyysi)

Palkansaajaeläkeläisten ansiotyössä käynnin ennustajat (n=6988)	Exp(B) + sig. 95%:in luottamusvälin	Alaraja	Yläraja
Sukupuoli			
Nainen	1		
Mies	0,9	0,69	1,15
Siviilisääty			
Naimaton	1		
Avoliitto tai rekisteröity parisuhde	1,3	0,96	1,66
Ikä			
63-68	1		
69-74	1,9***	1,42	2,53
Tilastollinen kuntaryhmitys			
Maaseutumaiset kunnat	1		
Taajaan asutut kunnat	1,2	0,83	1,84
Kaupunkimaiset kunnat	0,8	0,57	1,14
Työnantajatyyppi			
Julkinen	1		
Yksityinen	2,1***	1,53	2,82

Merkitsevyystaso: * $p < 0,05$ ** $p < 0,01$ *** $p < 0,001$
Työvoimatutkimus 2010

Vanhempaan ikäryhmään kuuluvilla on lähes kaksinkertainen riski työskennellä eläkkeellä kuin nuorempaan ikäryhmään kuuluvilla. Yksityisellä sektorilla työskentelevillä on yli kaksinkertainen riski jatkaa työntekoa vielä eläkkeellä ollessaan kuin niillä, jotka työskentelevät julkisella sektorilla. Taajaan asutuissa kunnissa asuvilla on suurempi riski työskennellä eläkkeellä kuin maaseutumaisissa kunnissa. Vastaavasti kaupungeissa asuvilla on pienempi riski työskennellä eläkkeellä kuin maaseutumaisissa tai taajaan asutuissa kunnissa asuvilla.

Tein vielä logistisen regressioanalyysin sukupuolittain eriteltynä (taulukko 17), selittävinä tekijöinä siviilisäätty, ikä, tilastollinen kuntaryhmitys ja työnantajasektori. Tässäkin analyysissä on mukana lähes koko aineisto.

Oma aineistoni ja mallin selitysvoima sukupuolittain eriteltynä on hyvä, sillä logistisen regressioanalyysin Horner ja Lemeshown testin p-arvo on miehillä 0,3 ja naisilla 0,5 eli p-arvot ovat isommat kuin raja-arvo 0,05. Malli selittää miehillä 0,7–2,4 % selitettävän muuttujan vaihtelusta. Naisilla malli selittää muuttujien vaihtelusta hieman enemmän, 1,0–4,0 %. Kuitenkin Waldin testisuure on sekä miehillä että naisilla kaikissa luokissa yli merkitsevyyden rajan (>0,05). Tulos on miehillä erittäin merkitsevä iän ja merkitsevä työnantajatyypin suhteen. Naisilla tulos on melkein merkitsevä iän ja erittäin merkitsevä työnantajatyypin suhteen.

Taulukko 17 Palkansaajaeläkeläisten ansiotyössä käyntiä ennustavat tekijät sukupuolittain (logistinen regressioanalyysi)

Palkansaajaeläkeläisten ansiotyössä käynnin ennustajat sukupuolittain (n=6964)	Mies			Nainen		
	Exp(B) + sig. 95%:in luottamus välin	Alaraja	Yläraja	Exp(B) + sig. 95%:in luottamus välin	Alaraja	Yläraja
Siviilisäätty						
Naimaton	1			1		
Avoliitto tai rekisteröity parisuhde	1,1	0,73	1,58	1,4	0,96	2,1
Ikä						
63-68	1			1		
69-74	2,1***	1,46	3,07	1,6*	1,02	2,58
Tilastollinen kuntaryhmitys						
Maaseutumaiset kunnat	1			1		
Taajaan asutus kunnat	0,9	0,53	1,64	1,7	0,94	3,03
Kaupunkimaiset kunnat	0,9	0,56	1,38	0,7	0,44	1,26
Työnantajatyypin						
Julkinen	1			1		
Yksityinen	1,9**	1,2	3,14	2,3***	1,52	3,34

Merkitsevyystaso: * p<.05 ** p<.01 *** p<.001
Työvoimatutkimus 2010

Vanhempaan ikäryhmään kuuluvilla miehillä on yli kaksinkertainen riski työskennellä eläkkeellä kuin nuorempaan ikäryhmään kuuluvilla. Naisilla riski työskennellä vanhempana on noin puoli-toistakertainen. Vanhempaan ikäryhmään kuuluvilla miehillä korostuu todennäköisyys työskennellä iäkkäämpänä kuin samanikäisillä naisilla. Miesten riski työskennellä yksityisellä sektorilla on lähes kaksinkertainen julkisella sektorilla työskentelyyn suhteutettuna. Naisilla riski työskennellä yksityisellä sektorilla on vielä korostuneempi kuin miehillä. Eläkkeellä työskentelevillä naisilla korostuu todennäköisyys asua taajaan asutuissa kunnissa enemmän kuin miehillä, vaikka tulos ei olekaan tilastollisesti merkitsevä.

Sukupuolet eroavat toisistaan siinä, mitkä tekijät vaikuttavat siihen, kuka ja missä eläkkeellä työskennellään. Sukupuolittaiset erot voivat olla hyvinkin merkittäviä. Keskeisimpiä eroja naisten ja miesten välillä ovat etenkin ikä ja työnantajatyyppe. Miehillä korostuu työskentely vanhemmassa ikäryhmässä ja naisilla yksityisellä työnantajalla.

6 Yhteenveto ja pohdinta

6.1 Keskeiset tulokset

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, kuinka paljon palkansaajaeläkeläiset käyvät ansiotyössä ja eroavatko he jotenkin niistä palkansaajista, jotka eivät tee ansiotyötä eläkkeellä ollessaan. Tämän vuoden 2010 Työvoimatutkimuksen aineiston perusteella työssäkäynti ei näyttäisi olevan kovin yleistä palkansaajaeläkeläisten keskuudessa. Jos mukaan otetaan myös yrittäjät ja heidän perheenjäsenensä, ansiotyössä käyvien määrä yli kaksinkertaistuu.

Sivistyssanakirjan mukaan ansiotyö on tuloja tuottavaa työtä (Sivistyssanakirja 2013). Ansiotyötä tekevät niin palkansaajat kuin yrittäjät. Tilastokeskus määrittelee palkansaajan neljällä eri tavalla. Työvoimatutkimuksessa palkansaaja on joko toimihenkilö tai työntekijä, joka tekee ansiotyötä palkkaa tai palkkiota vastaan. (Tilastokeskus 2013e).

Aikaisemmissa tutkimuksissa eläkkeellä työssäkäyvien määrä vaihtelee. Osassa tutkimuksista määrä on suurin piirtein sama ja osassa reilusti enemmän. Määrä riippuu tietenkin siitä, mitä ikäryhmiä tutkimuksiin on otettu mukaan, ja ovatko yrittäjät mukana. Tehdyissä tutkimuksissa ei yleensä ole eroteltu yrittäjiä omaksi ryhmäkseen, jolloin eläkkeellä työskentelevien määrä on suurempi kuin, jos mukana olisivat pelkät palkansaajat.

Omassa tutkimusaineistossani ei pystynyt erottelemaan työssä jatkavia, kuten on tehty esimerkiksi Eläketurvakeskuksen vuonna 2010 julkaisemassa keskustelualoitteessa, jossa analysoitiin Työvoimatutkimuksen yhteydessä kerättyä Ad hoc 2006-lisätutkimusta. Työssä jatkavien mukanaolo voisi muuttaa tuloksia, sillä esimerkiksi työssä jatkavien koulutustaso näyttäisi olevan aikaisempien tutkimusten perusteella hieman matalampi kuin eläkkeellä työskentelevien. (Palomäki & Tuominen 2010, 11-12.)

Työterveyslaitoksen tekemän kyselyn mukaan kolme neljästä yli neljäkymmentäviisivuotiaasta olisi valmis jatkamaan työuraansa yli eläkeiän. Vuonna 2006 vain vähän yli puolet (58 %) oli valmis myöhentämään eläkkeelle jääntiään. (Aamulehti 2013.) Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat sen,

että ollaan vielä kaukana näistä ”tahtoluvuista”. Nähtäväksi jää tapahtuuko seuraavan kahden vuosikymmenen kuluessa huomattavaa lisääntymistä eläkeikäisten työskentelyn määrässä.

Tulosten perusteella näyttäisi siltä, että vanhemmat eläkeläiset työskentelevät nuorempia enemmän. Myös keski-ikä on reilulla vuodella eläkkeellä työskentelijöillä korkeampi kuin kokonaan eläkkeellä olevilla. Vertailu aikaisempiin tutkimuksiin on hankalaa, sillä niissä ikäryhmäjaottelu poikkeaa tämän tutkimuksen jaottelusta. Usein ikäryhmät on niissä jaettu alle ja yli 63-vuotiaisiin. Eläketurvakeskuksen tekemä tutkimus eroaa tästä tutkimustuloksesta siinä, että sen mukaan nuoremmat eläkeläiset käyvät vanhempia enemmän töissä. Eniten työssäkäyviä oli 66-vuotiaissa, kun tässä tutkimuksessa prosentuaalisesti eniten työskenteli 73-vuotiaita. (Palomäki & Tuominen 2010, 13.) Toissa vuoden Työvoimatutkimuksen analyysin perusteella myös siinä tulos oli se, että nuoremmat ikäryhmät työskentelevät vanhempia enemmän (Eurofound 2012, 2–5). Johtopäätöksiä tehdessä on tosin huomattava se, että aikaisempien tutkimusten ja oman tutkimuksen kohderyhmät ovat erilaisia. Tässä tutkimuksessa mukana ovat ne, jotka ovat jo vanhuuseläkkeellä. Muissa tutkimuksissa ikärajaus on esillä korostuneesti.

Vanhempien ikäryhmien suhteellisesti suurempi eläkkeellä ansiotyötä tekevien määrä on yllättävä. Voisi olettaa, että nimenomaan nuoremmat jatkavat työntekeä heti eläkkeelle jäätyään. Voisiko olla niin, että oltuaan muutaman vuoden eläkkeellä ja nautittuaan vapaudestaan eläkeläiset motivoituvat uudelleen työnteekoon ja näin palaavat työelämäänsä saadakseen sosiaalisia suhteita, tunteakseen itsensä tarpeelliseksi ja ehkä saadakseen lisätuloja. Lisäksi nykyisin eläkeläiset tuntevat itsensä usein huomattavasti nuoremmiksi kuin kronologinen ikä on (Kauppinen 2007, 15). Käsitys vanhuudesta on siirtynyt huomattavasti myöhemmille ikävuosille kuin se oli esimerkiksi vielä 1970-luvulla. Eräs satavuotias hyväkuntoinen, vailla mukavuuksia olevassa omakotitalossa oleva rouva totesi tyttärelleen, että kahdeksankymmentäviisivuotiaana alkoi tuntua siltä, että rupeaa olemaan vanha ja toimintakyky heikkenee.

Ehkä eläkkeelle jäädessä ajatellaan, että nyt olen eläkeikäinen ja minun on käyttäydyttävä odotusten mukaan ja olla vain eläkkeellä. Hetken eläkkeellä oltuaan henkilö voikin todeta, että ei tässä nyt vielä olla valmiita eläkeläisen rooliin, vaan hän haluaa palata takaisin työntekijän rooliin. Toinen syy vanhempien suurempaan eläkkeellä työskentelijöiden osuuteen voi olla myös se, että tässä aineistossa eivät olleet mukana ne, jotka jatkavat työuraansa jäämättä eläkkeelle. Tosin vuonna

2006 työssä jatkajia oli eläkeikäisistä alle puolet eläkkeellä työskentelijöiden määrästä (Palomäki & Tuominen 2010, 13).

Vanhemman ikäryhmän vastaajia on tässä aineistossa huomattavasti vähemmän kuin nuoremman. Vastaajista vain vajaa kuudennes kuuluu vanhempaan ikäryhmään. Tutkimukseen on voinut valikoitua enemmän nuorempia vastaajia, sillä onhan kyse työvoimatutkimuksesta. Työvoimaan kuuluu pääsääntöisesti alle 65-vuotiaita. Yli 65-vuotiaiden työvoimaan kuuluvuus on alle kymmenen prosenttia. (Tilastokeskus 2011,7). Vanhemman ikäryhmän suuri eläkkeellä työskentelijöiden määrä voi selittyä myös iäkkäiden kuolleisuuden lisääntymisellä. Kuolleisuuden lisääntyminen johtaa siihen, että perusjoukon koko pienenee. Voisi olettaa, että eläkkeellä työskentelijöiden terveys on parempi ja kuolleisuus näin vähäisempää kuin kokonaan eläkkeellä olevien, joten heidän osuutensa perusjoukosta lisääntyy. Tosin Tilastokeskuksen mukaan kuolleisuus näyttäisi lisääntyvän naisilla vajaan viidenneksen ja miehillä vain reilun kymmenyksen vanhemmassa ikäryhmässä (Tilastokeskus 2013f). Tämä tulos ei oikein tue vanhemman ikäryhmän lisääntyntä työskentelyä eläkkeellä, etenäkään miesten osalta. Yksi selitys vanhemman ikäryhmän suurelle eläkkeellä työskentelymäärälle voi olla myös se, että olen rajannut tutkimusaineiston koskemaan vain vanhuuseläkkeellä olevia. Voi olla, että nuoremmassa ikäryhmässä vanhuuseläkeläiset ovat jo valmiiksi valikoitunut ryhmä. He ovat niitä, jotka eivät ole enää jaksaneet työelämässä. Hyväkuntoiset sen sijaan ovat jatkaneet vielä työuraansa jäämättä eläkkeelle. Vanhemmassa ikäryhmässä kaikki ovat jo sen ikäisiä, että ovat todennäköisesti jo vanhuuseläkkeellä.

Aikaisemmissa tutkimuksissa sukupuolijakauma on eläkkeellä työssä käyvissä vaihdellut, tutkimuksesta ja tutkimuksen kohderyhmästä riippuen. Eläketurvakeskuksen tutkimuksessa molemmat sukupuolet työskentelevät eläkkeellä ollessaan yhtä paljon, kun taas vakuutusyhtiö Ilmarisen teettämässä tutkimuksessa eläkkeellä työskentelijöitä oli enemmän miehissä (Palomäki & Tuominen 2010, 14). Ilmarisen tulos selittyy sillä, että heidän vakuutetuissa on enemmän yrittäjiä, ovathan yrittäjät pääsääntöisesti miehiä (Kiander ym. 2012, 5-6). Yrittäjät.fi -sivuston mukaan lähes seitsemänkymmentä prosenttia (69 %) on miehiä (yrittäjät 2013). Toissa vuonna eläkkeellä työskenteli enemmän miehiä. (Eurofound 2012, 2–5).

Tässä aineistossa miesten osuus oli suurempi kuin naisten. Vastaavasti ansiotyötä tekevien suhteellinen osuus oli suurempi naisilla kuin miehillä. Nuoremmassa ikäryhmässä (63–68-vuotiaat) sukupuolijakauma on huomattavasti tasaisempi kuin vanhemmassa ikäryhmässä (68–74-vuotiaat).

Vanhemmassa ikäryhmässä miehiä on enemmän naisiin verrattuna. Tulos tuntuu yllättävältä, sillä naisia on enemmän kaikista 63-vuotta täyttäneistä. Nykyistä sosiaali- ja terveysalan työvoimatarvetta ajatellen naisille olettaisi olevan enemmän tarjolla töitä kuin miehille, sillä ovathan sosiaali- ja terveysalan työntekijät pääsääntöisesti naisia. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan miehiä työskenteli sosiaali- ja terveydenhuollossa vuonna 2010 vain vähän yli kymmenen prosenttia. Miesten määrä sosiaali- ja terveysalalla on ollut suunnilleen sama koko 2000-luvun. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2013.)

Eläkkeellä työskentelevät elävät enemmän avioliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa kuin eläkeläiset tässä aineistossa. Vastaavasti ansiotyötä tekevien osuus oli hieman suurempi parisuhteessa olevilla kuin naimattomilla. Sukupuolet eroavat parisuhteen olemassaolon suhteen toisistaan siinä, että miehet näyttävät olevan enemmän parisuhteessa kuin naiset molemmissa tutkimusryhmissä. Niissä naisissa, jotka eivät käy eläkkeellä ollessa töissä, näyttäisi olevan enemmän yksin eläviä kuin eläkkeellä työskentelijöissä. Tämä tulos poikkeaa Työterveyslaitoksen tekemän tutkimuksen tuloksista, jossa yksin eläminen näytti vaikuttavan siihen, että halukkuutta jatkaa työuraa yli eläkeiän oli enemmän kuin parisuhteessa elävillä (Perkiö-Mäkelä & Kauppinen & Hirvonen 2012, 14; Perkiö-Mäkelä ym. 2012, 176). Työnteon jatkamisajatuksiin yksin elävillä vaikuttanee huoli siitä, kuinka he pärjäävät taloudellisesti pelkällä eläketulolla. Ehkä työnteko tuo elämään myös sosiaalisia kontakteja, jotka voivat muuten jäädä melko vähäisiksi eläkkeellä ollessa, jos ei ole harrastustoimintaa tai sukulaisten tapaamista, johon lisääntyvän vapaa-ajan voisi käyttää.

Aikaisemmissa tutkimuksissa selvää yhtäläisyyttä parisuhteen ja eläkeläisten työssäkäynnin välillä ei ole voitu osoittaa tilastollisesti merkitsevästi. Puolison työssäkäynti sen sijaan näyttäisi olevan yleistä eläkkeellä työskentelijöille. Heitä on aikaisemmassa Eläketurvakeskuksen tutkimuksessa omaan aineistooni verrattuna yli kaksinkertainen määrä. (Palomäki & Tuominen 2010, 14.) Omasa aineistossani puolison työssäkäynti ei näyttäisi olevan merkittävä motivaatio jatkaa työskentelyä eläkkeellä ollessa. Vaikka puoliso käy työssä, voi kotona oleva eläkeläinen kokea saavansa tyydytyksen muusta kuin ansiotyöstä, eikä näin halua osallistua työntekoon tai voihan olla niin, että sopivaa työtä ei ole tarjolla, vaikka halukkuutta sen tekemiseen riittäisi.

Niin palkansaajaeläkeläisiä kuin eläkkeellä työskenteleviäkin asuu eniten kaupungeissa. Tämä on koko väestöön suhteutettuna odotettu tulos, sillä asuunhan suomalaisista suurin osa (noin 3,75 miljoonaa kaupunkimaisissa kunnissa (Findikaattoori 2013a). Kaupunkimaisiksi kunniksi katsotaan

ne, joiden väkiluvusta 90 % asuu taajamissa ja suurimman taajaman väkiluku on vähintään 15 000 (Tilastokeskus 2013g). On huomioitava kuitenkin se, että sekä taajaan asutuissa kunnissa ja maaseutumisissa kunnissa eläkeläisten työssäkäynti näyttää olevan yleisempää kuin kaupunkimaisissa kunnissa, vaikka maanviljelijät eivät pääsääntöisesti ole mukana aineistossa. Suomessa aikaisemmissa tutkimuksissa ei työssäkäyvien eläkeläisten asuinalueita ole tutkittu. Koko Euroopan unionin alueella eläkkeellä ansiotyötä tekevät asuvat pääsääntöisesti kaupunkimaisessa ympäristössä (Eurofound 2012, 2–5). Alueelliset erot on suhteutettava väestötiheyteen. Onhan esimerkiksi Lappi koko Euroopan harvimmin asuttua alue, joten eläkeläisten työssäkäyntikään ei voi olla siellä kovin yleistä (Eurostat 2013a). Kaupungeissa asuu varmasti paljon niitä eläkeläisiä, jotka tarvitsevat palvelut lähelleen, eivätkä välttämättä tule toimeen harvempaan asutuissa yhteisöissä esimerkiksi pitkien välimatkojen vuoksi. Niinpä heidän terveydentilansa ja työkykynsä voi olla sellainen, ettei se edesauta työskentelyä.

Eri kuntamuotoja tarkastellessa on huomioitava se, että eri asuinalueiden eron merkitseväksi tekee naissukupuoli. Eläkkeellä työskentelevät miehet eivät poikkeakaan millään tavalla asuinalueitten suhteen niistä, jotka ovat kokonaan eläkkeellä. Naisilla sen sijaan eläkkeellä työskentelijöiden suhteellinen osuus on reilusti enemmän taajaan asutuissa kunnissa kuin naisilla, jotka eivät käy työssä eläkkeellä. Samassa suhteessa kaupunkimaisissa kunnissa asujat eläkkeellä työssä käyvissä naisissa on pienentynyt. Mikä sitten selittää muutoksen työssäkäyvien eläkeläisnaisten määrässä kaupunkimaisissa ja taajaan asutuissa kunnissa? Onko taajaan asutuissa kunnissa kenties enemmän tarjolla työtä myös iäkkäille? Työskentelevätkö nuoremmat mieluummin kaupungeissa ja näin pienemmille paikkakunnille on vaikeampi saada muuten koulutettua työvoimaa kuin palkkaamalla eläkkeellä olevia ammattilaisia? Maaseutumisissa kunnissa asuvien vähäinen eläkkeellä työskentely selittynee sillä, että niissä on vähän työtä tarjolla myös nuoremmille ikäpolville. Lisäksi maaseutumisissa kunnissa asuu paljon niitä, joilla ei ole minkäänlaista pohjakoulutusta, joten työn saanti on tämänkin vuoksi vaikeaa (Tilastokeskus 2013h).

Koulutusasteella ei tässä aineistossa näyttäisi olevan merkitystä sille työskenteleekö eläkkeellä vai ei. Kaikkein vähiten työskentelijöitä on korkeimmin koulutettuja. Tilastokeskuksen tekemän tutkimuksen mukaan varsinkin vanhempien eläkeläisten työnteon määrä kasvaa korkeammin koulutettujen ryhmässä ((Palomäki & Tuominen 2010, 15). Korkeammin koulutetut tekevät yleensä fyysisesti kevyempää työtä kuin perusasteen suorittaneet. Samoin heidän työnsä on yleensä motivoivaa ja haastavaa. Se tarjoaa uusia haasteita, eikä sitä tekevä ehkä koe työntekoa pelkäksi ru-

tiiniksi. Tämän aineiston erojen pienuus koulutusasteen suhteen voi selittyä sillä, että tässä aineistossa on suhteellisesti ottaen paljon maaseutumaisissa olosuhteissa eläviä, joiden koulutustaso voi olla alempi kuin kaupungissa elävien.

Tässä aineistossa eläkkeellä työskentelijöiden koulutusaloista yleisin oli tekniikan koulutus, mutta sen perusteella on mahdotonta sanoa, millä toimialalla henkilö työskentelee. Monet muunkin kuin varsinaisen palvelualan koulutuksen saaneista työskentelevät palveluammateissa.

Sosioekonomiselta asemaltaan sekä tämän tutkimuksen aineistossa että aikaisemmassa tutkimuksessa eläkkeellä työskentelevät palkansaajat kuuluvat pääsääntöisesti toimihenkilöihin. Toimihenkilöiden työ on yleensä fyysisesti kevyempää kuin työntekijöiden. Niinpä heidän on helpompi jatkaa työntekoa myös eläkkeellä ollessa, vaikka ikä olisi aiheuttanut muutoksia toimintakyvyssä.

Tämän tutkimusaineiston mukaan eniten työskennellään erilaisissa asiantuntijatehtävissä. Kuitenkaan ansiotyötä tekevien suhteellinen osuus ei olennaisesti vaihtelee ammattiryhmittäin. Asiantuntijatehtävät eivät yleensä ole fyysisesti niin raskaita kuin monet työntekijätason ammatit, kuten esimerkiksi siivous tai rakentaminen. Ne, jotka tekevät raskasta ruumiillista työtä eivät yleensä harkitse työuran jatkamista saavutettuaan eläkeiän (Perkiö-Mäkelä & Hirvonen 2012, 60). Vaikka eläkeläisten terveydentila on viime vuosina parantunut, ei se silti välttämättä ole parantunut niin paljon, että vielä eläkkeelläkin jaksaisi tehdä kovin raskasta ruumiillista työtä (Koskinen & Manderbacka & Aromaa 2011, 77-78; Koskinen ym. 2011, 216-217). Vaikka aineistossani yksikköjen määrä ei ole kovin suuri kaikissa ammattiryhmittymissä, voisi tulosten kuitenkin olettaa olevan suuntaa antavia, sillä isommassa yksikköjoukossakin (palkansaajaeläkeläiset) jakaumaprocentit eri ammattien välillä ovat samansuuntaisia. Tosin yllättävän suuri osuus eläkkeellä työskentelijöistä oli maa- ja metsätalouden palveluksessa, vaikka yrittäjiä ei tässä tutkimuksessa ollut mukana. Kyseiseen ammattiluokitukseen kuuluvien suuren määrän voisi olettaa johtuvan siitä, että esimerkiksi maanviljelijät ovat vastanneet olevansa palkansaajia. Tuskin maa- ja metsätaloudessa työskentelee palkansaajina eläkeikäisiä kovin paljon. Ammattiryhmittymissä ei kuitenkaan ollut mahdollista mennä tätä tarkempiin ammattiluokituksiin, sillä silloin eri ryhmien vastaajamäärät olisivat olleet analyysin teon kannalta liian pieniä.

Eläketurvakeskuksen tekemässä tutkimuksessa ei ole varsinaisesti tarkasteltu sitä, mikä on eläkkeellä työntekoa jatkavien ammattiasema, mutta siinä on tutkittu sitä, millä toimialalla työskennel-

lään eniten. Suurin työllistäjä eläkeläisillä on julkiset ja muut palvelut sekä maa- metsä- ja kalatalous. (Palomäki & Tuominen 2010, 18.) Ainakin osittain saman tuloksen antoi ammattiaseman tarkastelu, jossa eniten työskenneltiin erilaisissa asiantuntijatehtävissä, joihin kuuluu paljon esimerkiksi terveydenhuollon henkilöstöä, joka työskentelee usein julkisia palveluja tuottavissa työpaikoissa, kuten sairaaloissa.

Eläkkeellä enimmillään kymmenen tuntia tekevien viikkotyöaika näyttäisi lisääntyneen vuodesta 2006 vuoteen 2010 yli kaksinkertaiseksi. Yli kolmekymmentä tuntia tekevien määrä näyttää sen sijaan neljässä vuodessa laskeneen alle viidesosaan. Työsuhteen pysyvyydessä eli siinä, onko työsuhte määräaikainen vai toistaiseksi voimassaoleva on myös tapahtunut muutos. Pysyvien työsuhteiden määrä on vähentynyt melkein kolmanneksella. (Palomäki & Tuominen 2010, 17- 18.) Työaikaan ja työsuhteen pysyvyyteen osaltaan vaikuttaa varmasti viimeaikainen taloudellinen taantuma. Onhan osa-aikaisuus, lomautukset ja töiden määräaikaaisuus yleisiä ilmiöitä nyky-yhteiskunnassamme. Noin viisitoista prosenttia kaikista työllisistä teki vuonna 2012 osa-aikatyötä. Osa-aikaisuus on jatkuvasti lisääntynyt viimeisen viidentoista vuoden aikana. Lisäksi osa-aikaisuus on huomattavasti yleisempää yksityisellä sektorilla, johon suurin osa tämänkin tutkimuksen aineistosta kuuluu. Määräaikaaisuus on yleisempää eläkkeellä työskentelevillä kuin palkansaajilla yleensä, mutta sen selittänee eläkeläisten halu työskennellä omien mieltymysten mukaan. (Findikaattori 2013b)

Työsuhteen kestoa ei voi oikein verrata aikaisempaan, sillä aikaisemmin on katsottu eläkkeellä töitä tekevien eläkettä kerryttäneitä työuraa kokonaisuudessaan, kun tästä aineistosta pystyi katsomaan nyt voimassa olevan työsuhteen kestoa. Yllättävää oli kuitenkin se, että työsuhte on monilla eläkkeellä ansiotyötä tekeville kestänyt niin vähän aikaa. Onko niin, että eläkkeellä työskentelevät eivät käykään enää siinä samassa työpaikassa, mistä he jäivät eläkkeelle, vaan ovat vaihtaneet työnantajaa tai ehkä alaa.

Työnantaja on suurimmalla osalla yksityinen sektori, vaikka mukana ei olekaan yrittäjiä. Vastaa- vasti ansiotyötä tekevien suhteellinen osuus oli suurempi yksityisellä kuin julkisella sektorilla. Aikaisemmassa tutkimuksessa nimenomaan eläkkeellä työskentelevillä työnantaja oli yksityinen vain vähän yli puolella (Palomäki & Tuominen 2010, 17- 18). Työssä jatkamisajatuksiin vielä työssä olevilla, työnantajasektorilla ei ollut myöskään vaikutusta (Perkiö-Mäkelä & Kauppinen & Hirvonen 2012, 14). Tämä tulos on mielenkiintoinen. Onko niin, että julkinen sektori työnantajana ei

houkuttele jatkamaan työuraa kuin siihen asti, kun on aivan pakko. Kuvaako tässä aineistossa yksityisen työnantajan yleisyys ikäystävällisempää työympäristöä ja pitkän työuran tehneiden kokemuksen arvostamista? Tätä asiaa voisi tutkia työnantajille suunnatulla kyselyllä. Tosin vastausten totuudenmukaisuuteen pitäisi suhtautua kriittisesti, sillä tuskin kukaan työnantaja haluaa tunnustaa harrastavansa ikärasismia. Työnantajasektoreiden eroja voisi tutkia myös laadullisin menetelmin haastatteleamalla sekä yksityisellä että julkisella sektorilla työskenteleviä. Sekä hakemalla vertailutietoa sellaisilta, joilla on kokemusta molemmista sektoreista.

Eläkkeellä ansiotyötä tekevien naisten yksityisen työnantajan osuus on yllättävän suuri suhteutettuna työikäisten naisten vuoden 2010 työnantajasektoreihin. Tuolloin yksityisellä sektorilla työskenteli alle puolet työvoimaan kuuluvista naisista. (Tilastokeskus 2013i.) Näkevätkö naiset yksityisen työnantajan houkuttelevampana vaihtoehtona julkiseen nähden vai suhtautuuko yksityinen työnantaja ikääntyviin naisiin myönteisemmin kuin julkinen sektori. Naisten kohdalla julkinen sektori on ollut erittäin merkittävä työllistäjä varsinaisen työuran aikana, joten haluavatko naiset kokeilla yksityistä sektoria vaihtelun vuoksi. Vai onko niin, että kun eläketurva on hankittu julkiselta puolelta, niin uskalletaan mennä töihin myös yksityiselle työnantajalle.

Valitettavasti monia asioita jää tämän tutkimusaineiston puitteissa selvittämättä. Aikaisemmissa tutkimuksissa on pystytty tutkimaan esimerkiksi sitä, kuinka eläkkeellä työskentelevät kokevat terveydentilansa. Tässä laajassa, tuoreessa aineistossa ei siihen kuitenkaan ollut mahdollisuutta, sillä terveydentilaa tai olemassa olevia sairauksia ei kysytty. Voisi kuitenkin olettaa, että ne, jotka jaksavat työskennellä vielä eläkkeellä ollessaan olisivat niin fyysisesti kuin psyykkisestikin kohtuullisen terveitä ja hyväkuntoisia. Onhan suomalaisten subjektiivisesti kokema terveydentila kohentunut viime vuosina (Koskinen ym. 2011, 77–78). Samoin eri työaikamuotojen yleisyys jäi selvittämättä, sillä työaikaa koskevat kysymykset oli suunnattu vain osalle vastaajista, jolloin otoskoko jäi liian pieneksi analyysin tekoa ajatellen. Taloudellisen hyödyn vaikutusta ei ollut mahdollista selvittää, sillä eläkkeiden suuruutta ei aineistosta saanut selville. Samoin ansiotyöstä saatua palkkaa ei ollut mielekästä tarkastella, sillä palkan määrään oli vastannut vain osa kyselyyn osallistuneista.

Tässä aineistossa työnteon motiivit jäivät täysin analysoimatta, sillä aineisto ei sisältänyt lainkaan kysymyksiä, jotka olisivat selvittäneet sitä, miksi eläkkeellä oleva haluaa tehdä ansiotyötä. Tiedotusvälineissä haastatellut eläkeläiset, jotka käyvät työssä, ovat ilmoittaneet työnteon syyksi itsensä tarpeelliseksi tuntemisen, sosiaaliset kontaktit ja taloudellisen hyödyn. Tieteellistä tutkimusta tästä

asiasta ei ole. Työnteon motivaatioiden selvittäminen olisi erittäin mielenkiintoista. Tutkimuksen voisi toteuttaa vaikka Työvoimatutkimuksen lisäkyselyllä, joka olisi osoitettu niille, jotka tekevät ansiotyötä eläkkeellä ollessaan.

Monet tutkimuksen tulokset ovat sukupuolisidonnaisia. Jos mukaan otettaisiin vain toinen sukupuoli, merkittävyyttä ei välttämättä olisi ollenkaan tai sitten tulos on erittäin merkitsevä. Tuloksia analysoitaessa on aina pidettävä mielessä sukupuolen vaikutus tuloksiin. Molemmat sukupuolet käsittävistä tuloksista ei voi vetää yksiselitteisiä. Jos sukupuolista jaottelua ei analyyseissa tehdä ratkaisut, joita tulosten tulkinnan jälkeen työurien pidentämiseksi tehdään voivat toisen sukupuolen kannalta olla aivan vääriä. Esimerkiksi tässä aineistossa asuinalueita tarkasteltaessa merkitsevyyden koko aineistoon tekevät naiset. Yksin miesten osuutta tarkasteltaessa tulos ei olisi merkitsevä.

6.2 Pohdinta

Suomi kuuluu niihin maihin, joiden väestö vanhenee suhteellisesti nopeimmin maailmassa. Suomessa yli 65-vuotiaiden osuus väestöstä lisääntyy kolmanneksi nopeimmin Euroopassa. Samaan aikaan 15–64-vuotiaitten osuus vähenee toiseksi eniten. Suomen huoltosuhte on vuonna 2020 EU-maiden huonoin. Palkansaajien keski-ikä on noussut kolmessakymmenessä vuodessa noin kuudella vuodella, 36 vuodesta 42 vuoteen. Sataa työssä olevaa kohden on kuusikymmentäneljä työvoiman ulkopuolella olevaa. (Riihinen 2011, 105-106.)

Väestön vanhenemisesta ja siihen liittyvästä eläkepolitiikasta on keskusteltu runsaasti niin hallinnossa kuin julkisuudessakin. Tämä keskustelu on luonut uuden ikäpolitiikka sektorin. Keskusteluissa on pohdittu ennen kaikkea sitä, kuinka eläkeikäiset saataisiin pidettyä työelämässä nykyistä pitempään. Vuoden 2005 eläkeuudistuksella tähän pyrittiin käyttämällä sekä houkuttimia että rangaistuksia. Tätä uudistusta tehdessä kuunneltiin vain aktiiviväestöä ja eläkeläisjärjestöjen mielipiteitä ei kuunneltu lainkaan. Aktiiviväestön mielipiteet ovat jyrkästi eläkeiän nostamista vastaan. He eivät huomaa, että eläkeläisten toimintakyky ja kunto paranevat koko ajan. Huoltosuhteen korjaaminen ei siis pitäisi olla niin iso ongelma kuin voisi kuvitella aktiiviväestön ja työntekijäjärjestöjen mielipiteistä. Toisaalta huoltosuhteen arvioimista hankaloittaa se, että eläkeläisten elinajanodote on noussut ja nousee koko ajan. (em. 106-107.)

Monet eläkeläiset ovat nykyään niin hyväkuntoisia, että voisivat omasta mielestään tehdä työtä vielä yli kuudenkymmenen kahdeksan ikävuoden, mutta motivaatiota tähän ei riitä, sillä heidän oma eläkkeensä ei nouse kuudenkymmenen kahdeksan ikävuoden jälkeen tehdystä työstä. Eräs seitsemänkymmentävuotias rouva sanoi, että kuntonsa puolesta hän voisi vielä työskennellä, mutta se ei hyödytä häntä mitenkään, eläkettä ei kerry lisää ja tuloistaan hän joutuu maksamaan korkean veron sekä lisäksi muut työsuhteeseen kuuluvat maksut.

Työnantajapuolen näkemyksiä eläkeikäisten työssäkäynnistä ei ole tuotu esille juuri ollenkaan aikaisemmin tehdyissä tutkimuksissa, vaan niissä on keskitytty lähinnä työnteon yleisyyteen, eläkkeellä työskentelevien taustatekijöihin ja työnteon motiiveihin sekä työnteosta saatuihin kokemuksiin. Näinpä olisi mielenkiintoista tutkia sitä, kuinka työnantajapuoli suhtautuu eläkeikäisiin työntekijöihin ja kuinka paljon on niitä työnantajia, jotka käyttävät eläkeläisiä työvoimana.

Aikaisemmissa tutkimuksissa ei ole kiinnitetty kovin paljon huomiota siihen, kuinka liikunnallisia tai muuten aktiivista elämää viettäviä eläkeikäiset työntekijät ovat. Eroavatko he jotenkin aktiivisuudeltaan kokonaan eläkkeellä olevista eläkeläisistä? Tutkimuksissa on keskitytty lähinnä siihen, kuinka työntekijät kokevat terveytensä. Jatkotutkimuksena voisi siis tutkia sitä, kuinka eläkeiässä työskentelevät poikkeavat liikunnallisuudeltaan ja aktiivisuudeltaan muista eläkeikäisistä.

Eläkeiän nostokeskusteluissa ei ole tuotu kovin paljon esille sitä seikkaa, että joutuvatko nuoremmat sukupolvet epäoikeudenmukaisesti kohdelluiksi, jos heidän eläkeikänsä on huomattavasti korkeampi kuin aikaisempien sukupolvien. Olisiko heidän suostuttava pidempiin työuriin yhteisen hyvän nimissä? (Riihinen 2011, 107.)

Vuonna 1963 Pekka Kuusi kiteytti vanhusväestöstä muodostuvan ongelman seuraavasti: *”Luon- taistalouden piirissä vanhuksen asema ei yleensä muodostunut vaikeaksi. Se vaikeutui kaupunkimaiseen, rahantuoksuiseen kaksioelämään siirryttäessä.”* Kaikkien olisi syytä muistaa se, että eläkeläistyminen ei ole luonnollinen osa elämää, vaan se on suhteellisen nuori ilmiö. Ennen ei ollut määritelty ikäraja, kuinka kauan voi tehdä työtä, vaan kukin työskenteli fyysisiä ja psyykkisiä kykyjensä vastaavissa tehtävissä. Työ vastasi toimintakykyä. (Hellsten 2008, 18.)

Lähteet

Alkula, Tapani & Pöntinen, Seppo & Ylöstalo, Pekka (1994) Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. WSOY, Helsinki.

Airila, Auli (2007) Eri-ikäisiin liitetyt mielikuvat ja stereotypiat, Teoksessa Airila, Auli & Kauppinen, Kaisa & Eskola, Kaisa (toim.) Ikäystävällisyys ja iän merkitys työssä. Euroopan sosiaalirahasto, Helsinki.

Eurofound (2012), Income from work after retirement in the EU, Publications Office of the European Union, Luxembourg.

Haarni, Ilkka (2010) Kolmas elämä: aktiiviset eläkeläiset kaupungissa. Gaudeamus University press, Helsinki

Harper, Sarah (2009) Working in later life: from yesterday's 'older worker' to tomorrow's key talent' teoksessa Chiva, Anthony & Manthorpe, Jill (toim.) Older Workers in Europe. Open University Press, Berkshire.

Hellsten, Katri (2008) Miten turvataan niiden toimeentulo, joiden kädessä kynä hidastuu ja kirves herpoaa. Teoksessa Hagfors, Robert & Hellsten, Katri & Sakslin, Maija (toim.) Suomen kansan eläke. Kelan tutkimusosasto, Helsinki.

Horppu, Ritva (2007) Keskusteluja työssä jatkamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki.

Jokivuori, Pertti & Hietala, Risto (2007) Määrällisiä tarinoita – Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. WSOY, Helsinki.

Julkunen, Raija (2003) Kuusikymmentä ja työssä. Kopijyvä Kustannus, Jyväskylä.

Kandolin, Irja & Tuomivaara, Seppo (2012) Työn tekemisen joustot ja työssä jatkamisajatukset. Teoksessa Perkiö-Mäkelä, Merja & Kauppinen, Timo (toim.) Työ, terveys ja työssä jatkamisajatukset. Työterveyslaitos, Helsinki.

Kannisto, Jari (2008) Lähes satatuhatta eläkkeensaajaa käy töissä, Työeläke 5/2008: 22-23

Karisalmi, Seppo & Tuominen, Eila & Kaliva, Kasimir (2008) Eläkeaikomukset ja eläkkeelle siirtyminen, Seurantatutkimus Joustava eläkeikä –tutkimuksen aineistosta. Eläketurvakeskus, Helsinki.

Kauppinen, Kaisa (2007) Ikä, ikääntyminen ja sukupolvien välinen vuoropuhelu. Teoksessa Airila, Auli & Kauppinen, Kaisa & Eskola, Kaisa (toim.) Ikäystävällisyys ja iän merkitys työssä. Euroopan sosiaalirahasto, Helsinki.

Kautto, Mikko (toim.) (2011) Eläkkeet ja eläkkeensaajien toimeentulo 2000–2010. Eläketurvakeskus, Helsinki

Kiander, Jaakko & Norilo, Yrjö & Vatanen, Jouni (2012) Aktiivinen ikääntyminen. Ilmarinen, Helsinki.

Kopola, Krista & Kattainen, Eija & Suominen, Tarja (2011) Eläkkeelle siirtyneiden hoitajien jatkaminen työelämässä. Tutkiva hoitotyö 1/2011. Sairaanhoidajaliitto, Helsinki.

Korpiluoma, Riitta & Grönlund, Harri & Herrlin, Ove & Kekäläinen, Jaana & Kouvonen, Keijo & Levander, Minna & Lilius, Sonja & Mustonen, Pasi & Määttä, Mikko & Perälehto-Virkkala, Anne & Takanen, Majjaliisa & Tuomikoski, Jaakko (2011) TYÖELÄKE. Finva, Helsinki.

Koskinen Ansa (2005), Eläköön eläkkeelle. Helmi Kustannus, Helsinki.

Koskinen, Seppo & Aromaa, Arpo & Heliövaara, Markku & Koponen, Päivikki & Martelin, Tuija & Mäkinen, Tomi & Sainio Päivi (2011) Yhteenveto ja päätelmät. Raportissa Koskinen, Seppo & Lundqvist, Anna-Mari & Ristiluoma, Noora (toim.) Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Koskinen, Seppo & Manderbacka, Kristiina & Aromaa, Arpo (2011) Koettu terveys ja pitkäaikaissairastavuus. Raportissa Koskinen, Seppo & Lundqvist, Anna-Mari & Ristiluoma, Noora (toim.) Terveys, toimintakyky ja hyvinvointi Suomessa 2011. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Lybäck K. (2009), Kunta-alalla 5000 työssäkäyvää vanhuuseläkeläistä, Moniste, johon koottu kunta-alan eläkkeellä olevat työssäkäyvät, email 13.11.2009

Mamia, Tero (2005) SPSS-alkeisopas. Tampereen yliopisto, Tampere

Myrskylä, Pekka (2012) Alueellisten työmarkkinoiden muutos. Työ- ja elinkeinoministeriö, Helsinki

Paavonen, Tapani & Kangas, Olli (2006) Eduskunta hyvinvointivaltion rakentajana. Edita, Helsinki.

Palomäki, Liisa-Maria & Tuominen, Eila (2010) Työssä käyvät eläkeläiset – erot muihin työssä käyviin ja eläkkeellä oleviin. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 4. Eläketurvakeskus, Helsinki.

Perkiö-Mäkelä, Merja & Hirvonen, Maria (2012) Työn fyysiset kuormitustekijät ja työssä jatkamisajatukset. Teoksessa Perkiö-Mäkelä, Merja & Kauppinen, Timo (toim.) Työ, terveys ja työssä jatkamisajatukset. Työterveyslaitos, Helsinki.

Perkiö-Mäkelä, Merja & Kauppinen, Timo & Hirvonen, Maria (2012) Suomalaisten työssä jatkamisen harkitseminen ja eläkeajatukset. Teoksessa Perkiö-Mäkelä, Merja & Kauppinen, Timo (toim.) Työ, terveys ja työssä jatkamisajatukset. Työterveyslaitos, Helsinki.

Perkiö-Mäkelä, Merja & Mutanen, Pertti & Leino-Arjas, Päivi & Hakanen, Jari & Hirvonen, Maria & Jolanki, Outi & Kandolin, Irja & Kauppinen, Kaisa & Kauppinen, Timo & Salminen, Simo & Tuomivaara, Seppo & Vartia, Maarit (2012) Työssä jatkamisajatuksiin yhteydessä olevat tekijät – yhteenvetoanalyysi ja suositukset. Teoksessa Perkiö-Mäkelä, Merja & Kauppinen, Timo (toim.) Työ, terveys ja työssä jatkamisajatukset. Työterveyslaitos, Helsinki.

Reday-Mulvey, Genevive (2005) Working beyond 60. Key policies practices in Europe. Palgrave Mcmillan, Great Britain.

Riihinen, Olavi (2011) Keskiluokkaistuva ja eriarvoistuva Suomi – hyvinvointivaltio koetuksella. Teoksessa Palola, Elina & Karjalainen, Vappu (toim.) Sosiaalipolitiikka – Hukassa vai uuden jäljillä. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Taylor, Philip (2009) Are European older workers on the verge of a 'golden age' of employment opportunities? teoksessa Chiva, Anthony & Manthorpe, Jill (toim.) Older Workers in Europe. Open University Press, Berkshire.

Terve (2009) Pirkanmaan sairaanhoitopiirin lehti Jatkoajalla työelämässä, 3/2009: 10-11

Tikkanen, Tarja (1994) Työ ja eläkkeelle siirtyminen. Teoksessa Uutela Antti & Ruth Jan-Erik (toim.) Muuttuva vanhuus. Gaudeamus, Tampere.

Vartia, Maarit & Hirvonen, Maria (2012) Psykososiaaliset työolot työssä jatkamista edistävinä tekijöinä. Teoksessa Perkiö-Mäkelä, Merja & Kauppinen, Timo (toim.) Työ, terveys ja työssä jatkamisajatukset. Työterveyslaitos, Helsinki.

www-lähteet

Aamulehti 2013, <http://www.aamulehti.fi/Kotimaa/1194813014947/artikkeli/iso+osa+yli+45-vuotiaista+lyykkaasi+elakkeelle+jaantia+osuus+kasvanut+reippaasti.html>. Viitattu 15.5.2013

Etera (2012) https://www.etera.fi/fi/oma_elaketurva/tietoa_elakkeensaajalle/tyo_elakkeella/Sivut/Default.aspx. Viitattu 14.2.2013

Eurostat (2012) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-19042012-AP/EN/3-19042012-AP-EN.PDF. Viitattu 15.3.2012.

Eurostat (2013) <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/microdata/lfs>. Viitattu 12.3.2013

Eurostat (2013a) http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Population_statistics_at_regional_level/fi. Viitattu 27.5.2013

Findikaattori (2013a), <http://www.findikaattori.fi/fi/56>. Viitattu 16.5.2013

Findikaattori (2013b), <http://www.findikaattori.fi/fi/53>. Viitattu 21.5.2013

Finlex (2013), <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060395#L1P3>. Viitattu 22.5.2013

GOW.UK (2012) <https://www.gov.uk/workplace-pension/print>. Viitattu 01.03.2013

Ilmarinen (2013), http://www.ilmarinen.fi/Production/fi/x_pdf_liitteet_julkaisut/vanhuuselake.pdf. Viitattu 23.5.2013.

Kauppalehti (2013), <http://www.kauppalehti.fi/etusivu/katainen+ikarasismi+on+henkista+heikkoutta/201302361755>. Viitattu 27.5.2013

Nettiet. (2012) <http://www.nettiet.fi/teemat/laki-ja-talous/art1717-Elakkeella-toissa.html>. Viitattu 14.2.2013

Radiosuomi (2010). <http://radiosuomi.yle.fi/node3978?page=1>. Viitattu 19.3.2010

Ruotsalainen, Kaija (2012) Väestö vanhenee – heikkeneekö huoltosuhde. http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2013-02-21_001.html Viitattu 7.3.2013

Sivistyssanakirja (2013). <http://www.suomisanakirja.fi/ansioty%C3%B6>. Viitattu 23.5.2013.

Sutinen, Teija (2013).

<http://www.hs.fi/talous/Suuri+e1%C3%A4keuudistus+ei+ollutkaan+menestystarina/a1369536731817>. Viitattu 27.5.2013

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2013.

http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tilastot/aiheittain/henkilosto/sosiaali_ ja_ terveyspalvelujen_henkilosto. Viitattu 18.5.2013

Tilastokeskus (2011), <http://www.stat.fi/meta/til/tyoolot.html>. Viitattu 13.2.2013.

Tilastokeskus (2013a), <http://www.stat.fi/meta/kas/palkansaaja.html>. Viitattu 23.5.2013.

Tilastokeskus (2013b). Suomen virallinen tilasto (SVT): Työvoimatutkimus [verkkojulkaisu].

ISSN=1798-7830. tammikuu 2013, Laatuseloste: Työvoimatutkimus . Helsinki: Tilastokeskus

Saantitapa: http://www.stat.fi/til/tyti/2013/01/tyti_2013_01_2013-02-26_laa_001_fi.html. Viitattu 13.4.2013

Tilastokeskus (2013c) http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-06-07_005.html?s=0. Viitattu 29.4.2013

Tilastokeskus (2013d) http://www.stat.fi/tup/tietoaika/tilaajat/ta_01_02_nieminen.html. Viitattu 16.5.2013

Tilastokeskus (2013e) <http://www.stat.fi/meta/luokitukset/ammatti/001-2010/2.html>. Viitattu 20.5.2013

Tilastokeskus (2013f), <http://193.166.171.75/Dialog/Saveshow.asp>. Viitattu 9.6.2013

Tilastokeskus (2013g) http://www.stat.fi/tup/tietoaika/tilaajat/ta_07_03_nieminen.html. Viitattu 23.05.2013

Tilastokeskus (2013h), http://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2012-10-03_001.html. Viitattu 9.6.2013

Tilastokeskus (2013i), http://www.stat.fi/til/tyti/2012/13/tyti_2012_13_2013-03-05_tau_032_fi.html. Viitattu 11.6.2013

Työeläke (2013a). <http://www.tyolake.fi/fi/elakeetuudet/vanhuuselake/Sivut/default.aspx> . Viitattu 14.2.2013

Työeläke (2013b).

<http://www.tyoelake.fi/fi/nainelakemuodostuu/elakkeenlaskeminen/elinaikakerroin/Sivut/default.aspx> . Viitattu 14.2.2013

Työeläke (2013c).

<http://www.tyoelake.fi/fi/nainelakemuodostuu/elakkeenlaskeminen/elinaikakerroin/Sivut/default.aspx> . Viitattu 14.2.2013

Työeläke (2013d).

http://www.tyoelake.fi/_LAYOUTS/Arek.Tefi.VocabularyWebPart/Vocabulary.aspx?KeywordId=69. Viitattu 22.5.2013

Varma (2012).

<https://www.varma.fi/fi/PdfDocuments/Anonymous/Julkaisut/Henkiloasiakas/Vanhuus.pdf>. Viitattu 10.3.2012

Veronmaksajat (2013),

<http://www.veronmaksajat.fi/omatveroasiat/elakejatytottomyysvakuutusmaksut2013>. Viitattu 22.5.2013

Yrittäjät 2013, <http://www.yrittajat.fi/fi-FI/espoonyrittajat/tilastotietoa/sukupuolijakauma/>. Viitattu 16.5.2013